

Nr 165.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1950/51 till Stockholms och Göteborgs högskolor m. m.; given Stockholms slott den 3 mars 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Josef Weijne.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Förslagsanslaget till Bidrag till Stockholms högskola föreslås höjt med 456 100 kronor till 2 028 600 kronor. Højningen betingas till huvudsaklig del av att medel beräknas till inredning och utrustning av lokaler för institutionerna för psykologi och pedagogik samt genetik. Förslag framlägges om nybyggnad för högskolans humanistiska bibliotek. Någon medelsanvisning för ändamålet anses dock icke vara erforderlig för nästa budgetår. I fråga om personalorganisationen föreslås bland annat, att ytterligare en professur och ett lektorat i engelska språket samt ett docentstipendium för ämnet fysik inrättas.

Såsom bidrag till anordnande av en internationell engelskspråkig kurs vid Stockholms högskola äskas ett reservationsanslag av 60 000 kronor.

Till Bidrag till Göteborgs högskola begäres ett med 45 800 kronor till 384 300 kronor förhöjt förslagsanslag. Antalet docentstipendier vid högskolan föreslås ökat med två.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1950.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UDNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför härefter chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Weijne följande.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under bilagan åttonde huvudtiteln, punkterna 100 och 102, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition, för budgetåret 1950/51 beräkna

dels till Bidrag till Stockholms högskola ett förslagsanslag av 1 572 500 kronor,

dels ock till Bidrag till Göteborgs högskola ett förslagsanslag av 338 500 kronor.

Jag torde nu ånyo för Kungl. Maj:t få anmäla dessa ärenden ävensom frågan om bidrag till anordnande av en internationell engelskspråkig kurs vid Stockholms högskola.

I. Förslagsanslaget till Bidrag till Stockholms högskola.

A. Inledning.

Enligt det av 1948 års riksdag godkända avtalet mellan staten, Stockholms stad och högskolan rörande högskolans finansiering, vilket trätt i kraft den 1 juli 1949, skall av högskolans styrelse upprättat förslag till stat för högskolan, avseende tiden 1 juli—30 juni (budgetår) och upptagande på inkomstsidan högskolans för året disponibla egna medel samt på utgiftssidan, särskilt för sig, dels årskostnader, såsom löne- och pensionskostnader samt omkostnader i övrigt, dels ock förekommande engångskostnader, såsom för nybyggnader, deras utrustning och dylikt, årligen före den 1 juni kalenderåret närmast före det budgetår, statförslaget avser, ingivas dels till Kungl. Maj:t och dels till stadsfullmäktige, som över förslaget avgiva yttrande till Kungl. Maj:t. Stat för högskolan fastställs av Kungl. Maj:t.

I fastställd stat upptagen utgiftspost må ej överskridas eller användas för annat än avsett ändamål, där ej Kungl. Maj:t på grund av särskilda förhållanden lämnat tillstånd härtill.

Till bestridande av den utgiftssumma, som enligt den fastställda staten icke täckes av högskolans egna medel — (*anslagssumman*) — skola staten och staden bidraga enligt följande grunder:

a) När anslagssumman icke överstiger 4 800 000 kronor, bidrager staden med $\frac{1}{4}$ av densamma, dock lägst med 700 000 kronor, och staten ansvarar för återstoden. Uppgår anslagssumman till mer än 4 800 000 kronor, utgår stadens bidrag med 1 200 000 kronor och resten täckes av staten.

Har Kungl. Maj:t medgivit att i fastställd stat upptagen utgiftspost må överskridas, skall sålunda tillkommet utgiftsbelopp inräknas i anslagssumman.

b) I statens och stadens bidrag inräknas icke värdet å tomter eller byggnader, som de upplåtit eller må komma att upplåta till högskolan.

c) Stadens bidrag bör i första rummet användas för tillgodoseende av de humanistiska och stats- och rättsvetenskapliga avdelningarnas behov.

d) Statens och stadens bidrag utbetalas till högskolan efter rekvisition kvartalsvis i förskott och i mån av behov.

Den för högskolan för innevarande budgetår fastställda huvudstaten finnes införd å s. 525 i statsliggaren. Enligt staten uppgår Stockholms stads bidrag till det avtalsmässiga minimibeloppet, 700 000 kronor, och statens bidrag

till 1 572 500 kronor. Med sistnämnda belopp är nu förevarande anslag uppfört.

Med skrivelse den 10 juni 1949 har *styrelsen för Stockholms högskola* framlagt förslag till stat för högskolan för nästa budgetår, utmynnande i förslag om statsbidrag med 2 972 212 kronor och bidrag från Stockholms stad med 990 739 kronor. Förslaget innebär alltså en höjning av statens bidrag med 1 399 712 kronor och av stadens bidrag med 290 739 kronor.

Styrelsen har betonat, att den upprustning av högskolan, som kunde sägas ha påbörjats i och med 1949 års riksdagsbeslut, snarast möjligt måste fortsättas, om högskolan skulle kunna fylla sin uppgift. Ett genomförande av de i statförslaget upptagna önskemålen, som enligt styrelsens uppfattning samtliga vore synnerligen väl grundade, innebure ej ens ett fullt förverkligande av den s. k. etapp I i den utredning angående högskolans ekonomiska förhållanden, som år 1947 avgavs av särskilt tillkallade sakkunniga.

Jag erinrar om att nämnda sakkunniga, i avsikt att vinna en samlad översikt över högskolans ekonomiska behov verkställt en ingående utredning rörande högskolans ekonomiska förhållanden, innefattande dessutom såväl en prognos för utvecklingen av högskolans ekonomi inom dåvarande verksamhetsram som en uppskattning av kostnaderna för den upprustning, som kunde anses ofrånkomlig för att läroanstalten skulle uppnå och behålla paritet med universiteten. Omfattningen av upprustningsprogrammet hade fastställts bland annat på grundval av de utredningar, som företagits av 1945 års universitetsberedning, naturvetenskapliga forskningskommittén, socialvetenskapliga forskningskommittén och de medicinska högskolornas organisationskommitté. I de fall, där högskolans verksamhet icke berörts av dessa tidigare utredningar, hade de sakkunniga framlagt preliminära utgiftsberäkningar. Samtliga kostnader hade av de sakkunniga uppdelats på två etapper, varav den ena (Etapp I) avsåg omedelbart aktuella eller möjliga åtgärder och den andra (Etapp II) innefattade förslag, vilka oavsett angelägenhetsgraden av praktiska skäl icke ansågos kunna då genomföras eller som ur olika synpunkter funnits böra anstå kortare eller längre tid.

Stockholms stadsfullmäktige ha enligt beslut den 31 oktober 1949 i huvudsak tillstyrkt det framlagda statförslaget, med undantag dock beträffande begärt anslag till ny biblioteksbyggnad, i vilken fråga fullmäktige avsågo att senare avgiva yttrande.

Universitetskanslern har den 24 januari 1950 avgivit utlåtande över styrelsens i skrivelse den 10 juni 1949 framlagda förslag till stat för högskolan för budgetåret 1950/51. Kanslern har därvid tillika med eget yttrande överlämnat från styrelsen till kanslersämbetet ingivna underdåniga framställningar angående dels rätt till fri sjukvård och begravningshjälp för högskolans förvaltningspersonal, dels ordnandet av lektoratsundervisningen i vissa främmande språk, dels höjning av materielanslagen med hänsyn till den

svenska kronans devalvering, dels fördelning av kostnaderna för ämnet nordisk och jämförande folklivsforskning mellan högskolan och nordiska museet, dels inrättande i engelska språket av ytterligare en professur, ett lektorat och ett docentstipendium, dels ock höjning av anslaget till psyko-tekniska institutet. I dessa särskilda underdåniga framställningar har styrelsen äskat anslag utöver dem, som tidigare begärts, å sammanlagt omkring 204 000 kronor.

Kanslern framhåller, att det ekonomiska läget påfordrade en mycket långt driven återhållsamhet beträffande anslagshöjningar. Med hänsyn härtill har kanslern funnit sig allenast böra tillstyrka styrelsens framställningar så vitt de avse behov, som synts honom särskilt angelägna.

Innan jag ingår på en närmare granskning av statförslaget torde jag få till behandling upptaga vissa frågor av mera allmän natur.

B. Vissa frågor av allmän natur.

1. Terminsavgifter m. m.

I jämförelse med förhållandena vid statsuniversiteten äro lärjunge-avgifterna vid högskolan höga. Den ordinarie terminsavgiften, som under första terminen även gäller som inskrivningsavgift, utgör sålunda för närvarande:

150 kronor	inom	matematisk-naturvetenskapliga	avdelningen,	
156	»	»	stats- och rättsvetenskapliga	avdelningen,
125	»	»	humanistiska	avdelningen.

Av dessa belopp utgöra 25 kronor (inom stats- och rättsvetenskapliga avdelningen 26 kronor) avgift till högskolans studentkår eller vederbörande förening av kåren. Terminsavgiftens grundbelopp, som uttages av alla, utgör 30 kronor. Av terminsavgiften inom stats- och rättsvetenskapliga avdelningen avse 50 kronor ersättning åt vissa av högskolans juris professorer för in-dragna kursavgifter.

Ex a m e n s a v g i f t e r n a utgå med 30 kronor samt för efterprovning med 15 kronor. Enligt särskilt medgivande av Kungl. Maj:t avsättas dessa avgifter till pensionsfonden för professorer.

Högskolans styrelse framhöll i sina anslagsäskanden för innevarande bud-getår önskvärdheten av att terminsavgifterna vid högskolan borttagas. Styrelsen ansåg sig emellertid med hänsyn till det ekonomiska läget och till den betydande ökning av anslagsbehovet, som ett förverkligande av detta önskemål skulle medföra, förhindrad att då framlägga förslag om termins-avgifternas borttagande.

I fråga om terminsavgifterna antecknade borgarrådet Tomson till styrel-sens protokoll skiljaktig mening och anförde därvid följande.

Vid den uppgörelse, som träffats mellan representanter för staten och staden i syfte att trygga högskolans framtid och möjliggöra en nödvändig upprustning har det framstått som ett väsentligt intresse att skapa sådana ekonomiska förutsättningar för verksamheten, att de studerande ej i fortsättningen skulle betungas med avgifter.

Detta önskemål bör enligt min mening ej stå tillbaka för de åtgärder, som i övrigt anses erforderliga.

Jag har därför yrkat, att anslag måtte uppföras i statförslaget med belopp som möjliggör, att terminsavgifterna borttagas.

Stockholms stadsfullmäktige intogo i frågan om terminsavgifterna den ståndpunkten, att, om statsmakterna skulle finna det möjligt att godtaga en anslagshöjning för att ersätta inkomsten av terminsavgifterna, skulle staden intet ha att erinra mot att staden påtog sig sin del av kostnaderna.

För egen del ansåg jag mig icke med hänsyn till det ekonomiska läget kunna förorda, att terminsavgifterna nedbringades eller slopades, utan räknade med att dylika avgifter skulle tills vidare utgå enligt oförändrade grunder. Riksdagen biträdde vad jag sålunda förordat.

Högskolans styrelse har i sitt förslag till stat för nästa budgetår icke berört frågan om avskaffande av elevernas avgifter.

Kanslern framhöll i föl, att han ansåg det vara ett önskemål, att terminsavgifterna upphörde, så snart den ekonomiska situationen medgäve, att en dylik reform genomfördes. För det dåvarande fann han detta icke kunna ske. Kanslern anför nu, att såvitt han kunde finna föreläge icke heller nu förutsättningar för termins- och övningsavgifternas borttagande. Kanslern har därför räknat med att dessa avgifter komma att under budgetåret 1950/51 utgå med oförändrade belopp.

I underdänig skrivelse den 15 september 1949, vilken skrivelse jämväl tillställts Stockholms stad, har *Stockholms högskolas studentkår* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte till 1950 års riksdag framlägga sådant förslag angående terminsavgifterna vid högskolan, att dess studerande i detta hänseende bleve likställda med statsuniversitetens. Studentkåren har bland annat framhållit följande.

Stockholms högskolas studentkår önskar med denna skrivelse för statsmakterna och Stockholms stad framhålla den utomordentliga betydelsen för kårens medlemmar av att den sedan flera år planerade reformen med avskaffandet av terminsavgifterna kommer till stånd genom beslut av 1950 års riksdag. Vid den första tillämpningen av det nya högskoleavtalet framhöll studentkåren i olika instanser, att den icke önskade att avskaffandet av terminsavgifterna skulle konkurrera med högskolans övriga anslagsbehov. Nämnade uttalanden måste ses mot bakgrunden av att det vid nämnda tid även för studenterna framför allt vore ett intresse att högskolans ekonomiska läge snarast stabiliserades. Då denna stabilisering nu skett, måste avskaffandet av terminsavgifterna framstå som ett av de mest angelägna önskemålen för högskolan. Spörsmålet om slopandet av terminsavgifterna bör emellertid ses som en fristående fråga närmast av social natur, som hör

samman med undanröjandet av de ekonomiska utbildningshindren, och icke jämföras med högskolans anslagsbehov i övrigt. Då studentsociala stödåtgärder av olika slag nu planeras av statsmakterna, synas i första hand existerande olikheter i ekonomiska villkor mellan de studerande vid universitetet och dem vid högskolan böra avskaffas. En mindre, formell avgift torde måhända även i fortsättningen vara behövlig av organisatoriska skäl. Det blir eljest nära nog ogörligt att vid en högskola i en storstad avgränsa högskolans ordinarie elever från tillfälliga åhörare och intresserade, vilket bl. a. för seminariernas arbete är önskvärt. Om denna avgift sättes till 15 eller högst 20 kronor per termin, läser den ej kunna medföra någon olägenhet.

Stockholms stadsfullmäktige ha nu uttalat, att den nyssnämnda, av stadsfullmäktige givna förklaringen angående terminsavgifterna ägde giltighet även vid statsmakternas prövning av anslagsfrågan för budgetåret 1950/51.

Borgarrådet Tomson har i skrivelse den 22 december 1949 till chefen för ecklesiastikdepartementet hemställt, att i kommande proposition avseende stat för Stockholms högskola för budgetåret 1950/51 måtte upptagas medel för att möjliggöra slopande av elevernas terminsavgifter.

Departementschefen. Med hänsyn till det statsekonomiska läget kan jag ej heller i år förorda, att terminsavgifterna nu nedbringas eller slopas.

2. Lönegradsbeteckningen för vissa tjänster m. m.

I propositionen 1949: 163 (s. 15) förordade jag i enlighet med högskolestyrelsens förslag, att statens allmänna avlöningsreglemente i vissa delar borde tillämpas beträffande den icke vetenskapliga personalen, vilken även föreslagits inplacerad i lönegrad enligt det statliga lönesystemet. Vissa tjänster hade av styrelsen åsatts lönegradsbeteckningen Ca. I likhet med lönenämnden ansåg jag det lämpligare att rubricera tjänsterna under lönegradsbeteckningen Ce med hänsyn till att befattningshavarna vore anställda tills vidare och efter uppsägning kunde entledigas från sina tjänster. Jag ansåg mig därvid icke böra förorda, att, såsom kanslern ifrågasatt, beteckningen Ca skulle användas för två administrativa tjänstemän, vilka i gällande pensionsreglemente för högskolan tillförsäkrats pension. Jag utgick ifrån att samtliga de befattningshavare, som hänfördes till lönegraden Ce, skulle kunna påräkna att komma i åtnjutande av tjänste- och familjepension. De föreskrifter i statens allmänna avlöningsreglemente, som för närvarande torde böra komma till användning vid högskolan vore, uttalade jag, främst de, som avsåge semester, tjänstledighet, vikariatsersättning, övertid ersättning samt beräkning och utbetalning av kontanta avlöningsförmåner. Med anledning av att lönenämnden uttalat, att anledning knappast föreläge att göra undantag från avlöningsreglementets bestämmelser beträffande förmånerna av rätt till sjukvård och begravningshjälp, framhöll jag, att högskolans styrelse icke i sitt statförslag räknat med att tjänstemännen

då skulle erhålla dessa förmåner. Jag förklarade mig därför icke vara beredd att, då styrelsen icke framlagt någon utredning och förslag i ämnet, för det dåvarande upptaga frågan om tjänstemännens rätt till sjukvård och begravningshjälp till bedömande. Mot vad jag sålunda anfört och föreslagit framställdes ej erinran från riksdagens sida.

Genom beslut den 30 juni 1949 föreskrev Kungl. Maj:t sedermera, att för den lönegradsplacerade personalen vid högskolan skulle bestämmelserna i 3 avd. 1—4 och 9—10 kap. statens allmänna avlöningsreglemente samt därtill hörande stadganden i tilläggsbestämmelserna till nämnda avlöningsreglemente i tillämpliga delar lända till efterrättelse. De bestämmelser i avlöningsreglementet, som icke gjorts tillämpliga beträffande befattningshavare vid högskolan, avse sålunda bland annat tjänstetillsättning, ordinarie tjänstemans avgångsskyldighet, icke-ordinarie tjänstemans entledigande samt sjukvård och begravningshjälp m. m.

Högskolans styrelse har nu — under erinran om att styrelsen i sitt statförlag för innevarande budgetår föreslagit, att de »ordinarie» tjänsterna vid högskolan skulle åsättas lönegradsbeteckningen Ca — vidare anfört att, ehuru frågan aldrig aktualiserats, skulle styrelsen likväl icke ha entledigat någon av de åsyftade befattningshavarna under andra omständigheter än sådana, som kunnat föranleda avsättning från statlig tjänst. Styrelsen ansåge det önskvärt, att denna i realiteten fasta anställningsform komme till uttryck på något sätt. I statförlaget för budgetåret 1950/51 hade därför vissa tjänster, som sedan länge funnits vid högskolan och kunde sägas tillhöra högskoleorganisationens kärna, upptagits under beteckningen Ca.

Kanslern har anfört, att han i denna fråga alltjämt hyste samma uppfattning, varåt han i fjol gav uttryck och som innebar, att beteckningen Ca skulle användas i fråga om de två administrativa tjänstemän vid högskolan, som i gällande pensionsreglemente tillförsäkrats pensionsrätt.

Högskolans styrelse har nu vidare i underdånig skrivelse den 21 december 1949 — under åberopande av en i ämnet avlåten skrivelse från högskolans rektorsnämnd — hemställt, att högskolans förvaltningspersonal måtte från och med budgetåret 1950/51 erhålla fri sjukvård och begravningshjälp jämlikt bestämmelserna i 7 och 8 kap. statens allmänna avlöningsreglemente och att för ändamålet måtte beviljas ett förslagsvis betecknat anslag av 2 000 kronor. Beträffande beräkningen av medelsbehovet har därvid anförts följande.

Fri sjukvård och begravningshjälp jämlikt statens allmänna avlöningsreglemente utgår endast till lönegradsplacerad personal. Verksläkaren tillgodoräknas varje kvartal såsom ett slags grundavgift 2 kronor för varje anställd vid verket. Vid högskolan finnas för närvarande högst 55 anställda, vilka kunna ifrågakomma för dessa förmåner. »Grundavgiften» torde sålunda belöpa sig till 400—500 kronor per år. Därutöver torde för inträffande sjukdomsfall böra beräknas minst 1 500 kronor.

Kanslern har tillstyrkt styrelsens förslag.

Departementschefen. Jag är icke beredd att nu tillstyrka, att vissa tjänster vid högskolan i enlighet med styrelsens förslag åsättas lönegradsbeteckningen Ca i stället för Ce. Enbart en dylik åtgärd skulle icke innebära någon förändring av tjänstemännens rättsliga ställning gentemot högskolan. Innan en dylik åtgärd vidtages synes mig i särskild ordning, eventuellt i samband med förestående revision av högskolans grundstadgar, bestämmelser böra meddelas angående de typer av tjänster, som må förekomma vid högskolan, om sättet för tjänsternas tillsättning, om tjänstemännens avgångsskyldighet eller entledigande m. m. På förekommen anledning vill jag samtidigt uttala, att den omständigheten, att lönegradsbeteckningen Ce nu användes vid Stockholms och Göteborgs högskolor för de tjänster, vars innehavare kunna påräkna att komma i åtnjutande av tjänste- och familjepension, icke bör, därest tjänstemannen tidigare tillförsäkrats en mera fast anställning, medföra någon försämring av dennes rättsliga ställning gentemot högskolan.

För den lönegradsplacerade personalen vid högskolan torde från och med nästa budgetår de i 3 avd. 7 och 8 kap. statens allmänna avlöningsreglemente meddelade bestämmelserna angående sjukvård och begravningshjälp böra gälla i tillämpliga delar. För ändamålet bör i omkostnadsstaten för högskolan upptagas en förslagsvis betecknad utgiftspost för sjukvård m. m. Denna torde i avvaktan på närmare erfarenhet av medelsbehovet böra upptagas med av styrelsen föreslaget belopp, 2 000 kronor.

C. Huvudstatens utgiftssida.

1. Avlöningar.

Denna utgiftspost är nu uppförd med förslagsvis 2 190 000 kronor och disponeras på sätt framgår av s. 526 f. i statsliggaren.

Högskolans styrelse har framlagt förslag, vilkas tillmötesgående skulle medföra en ökning av denna utgiftspost med över 600 000 kronor. Ett bifall till vad *kanslern* föreslagit skulle påkalla en höjning av utgiftsposten med omkr. 225 000 kronor.

I det följande kommer jag att mera utförligt redogöra endast för de förslag, vilka jag ansett mig böra helt eller delvis biträda, och tillåter mig att i övrigt hänvisa till handlingarna i ärendet.

Matematisk-naturvetenskapliga avdelningen.

Fysik. *Styrelsen* har föreslagit inrättande av ett docentstipendium i ämnet fysik. Något sådant finnes icke, trots att fysiken vid högskolan kunnat uppvisa det största antalet disputationer under de senaste 20 åren och ett stort antal meriterade yngre forskare och docenter för närvarande vore i behov härav. *Kanslern* har tillstyrkt ifrågasvarande förslag.

O r g a n i s k o c h f y s i k a l i s k k e m i. *Styrelsen* har föreslagit en utökning av den vetenskapligt utbildade personalen — en professor, en laborator och en docentstipendiat — med en förste assistent och en förste amanuens. *Kanslern* har med anledning av styrelsens förslag tillstyrkt, att medel beräknas till avlöande av en förste amanuens.

Ä r f t l i g h e t s l ä r a. *Styrelsen* har föreslagit en utökning av den nuvarande personalen — en professor, en andre assistent, en förste amanuens, en andre amanuens och ett laboratoriebiträde (Ce 11) — med en biträdande lärare, en förste assistent och ett laboratoriebiträde (Ce 8) samt indragning i samband därmed av befattningen som förste amanuens. Tillika har föreslagits ett extra personalanslag av 7 200 kronor, varav 3 600 kronor beräknats till arvode åt ett biträde för diskning m. m. och samma belopp till arvode åt ett vaktmästarbiträde. *Kanslern* har i anledning av styrelsens förslag förordat dels att en befattning som biträdande lärare inrättas i stället för befattningen som andre assistent, dels ock att 3 600 kronor beräknas till arvode åt ett vaktmästarbiträde.

Z o o l o g i. Den vetenskapligt utbildade personalen vid zootomiska institutet utgöres nu av en professor, en laborator, en biträdande lärare, en andre assistent, en förste amanuens och en andre amanuens. *Styrelsen* har framlagt förslag om utökning av denna personal med en förste assistent. Till stöd härför har anförts bland annat följande.

Zootomiska institutets stora och dyrbara samlingar av skelettartade djur och skelettdelar förvarades i lokaler, förlagda till annan byggnad än institutet i övrigt och utan direkt förbindelse med institutet. Dessa samlingar, som voro nödvändiga både som åskådningsmaterial vid undervisningen och för tentamensarbete, ha under senare år praktiskt taget saknat varje spår av tillsyn och börja delvis befinna sig i mycket dåligt skick. De på institutets stat uppförda tjänstemännen ha ej tid och kunna ej få tid att sysselsättas med översyn och reparationer av detta material. Rätteligen erfordras en konstant tillsyn av samlingarna, något som är otänkbart att medhinna under nuvarande förhållanden.

Kanslern har med anledning av styrelsens förslag tillstyrkt, att medel beräknas för anställande av en förste amanuens.

N y a t r e d j e a m a n u e n s e r. Antalet tredje amanuenser utgör nu åtta. *Styrelsen* har föreslagit en ökning av antalet med tolv till tjugo. *Kanslern* anser sig i nuvarande läge allenast kunna förorda en höjning med fyra till tolv.

Stats- och rättsvetenskapliga avdelningen.

Löneställningen för bibliotekarien vid avdelningens bibliotek. I propositionen 1949: 163 (s. 45) förordade jag, med hänsyn till att sådan utredning icke förebragts, som erfordrades för

bedömande av den riktiga lönegradsplaceringen, att bibliotekarien tills vidare skulle placeras i Ce 15.

Styrelsen har nu hemställt, att bibliotekarien måtte placeras i Ce 20. Till stöd härför har anförts bland annat följande.

Juridiska biblioteket omfattar omkring 45 000 band. Den årliga accessionen är 15 å 20 hyllmeter. C:a 400 nycklar till läsesalen utlämnas för läsår till studenter och lärare. Läsesalens 48 platser äro väl utnyttjade. Hemlånen uppgå till omkring 1 000 pr läsår. Av bibliotekarien vid juridiska biblioteket måste krävas akademisk examen inom juridisk eller filosofisk fakultet samt biblioteksutbildning.

Som jämförelse må nämnas att det för Stockholms högskola och socialinstitutet i Stockholm gemensamma socialvetenskapliga biblioteket har ett bokbestånd om 40 000 band och åtnjuter ett årsanslag å 6 000 kronor. Läsesalen äger 80 platser och är fritt tillgänglig. Hemlån förekomma ej. Bibliotekarien, som är filosofie licentiat, är lönegradsplacerad i Ca 26.

Kanslern har anfört:

Utredningen synes mig ha utvisat att den nuvarande lönegradsplaceringen för bibliotekarien är för låg. Enligt min mening torde bibliotekarien icke skäligen böra placeras lägre än en amanuens vid den civila och militära statsförvaltningens verk, eller alltså med begynnelselönen i Cf 17 och reglerad befordringsgång.

Jag tillstyrker därför en dylik lönegradsplacering; benämningen biblioteksassistent bör i samband härmed utbytas mot bibliotekarie (biblioteksamanuens).

Humanistiska avdelningen.

Pedagogik och psykologi. *Styrelsen* har förordat en utökning av personalen med en förste assistent, en andre assistent, en andre amanuens och ett kontorsbiträde (Cf 4—Ce 8). Till stöd härför har bland annat anförts, att ämnet intager en nyckelposition med hänsyn till lärarutbildningen och att tillströmningen av elever vore vida större än det antal, som institutet för psykologi och pedagogik med nuvarande arbetskraft kunde utbilda. *Kanslern* har endast tillstyrkt, att personalen utökas med en andre assistent och ett kontorsbiträde.

Historia. Något docentstipendium finnes icke i detta ämne. *Styrelsen* har föreslagit, att ett docentstipendium inrättas för ämnet samt att kursanslaget, nu 5 000 kronor, ökas med 1 000 kronor för undervisning i paleografi. *Kanslern* har tillstyrkt styrelsens förslag.

Engelska språket. Lärarkrafterna utgöras nu av en professor, en docentstipendiat och en lektor, varjämte för ämnet disponeras ett kursanslag av 7 000 kronor. *Styrelsen* har i sitt statförslag av den 10 juni 1949 endast upptagit en höjning av kursanslaget med 12 000 kronor till 19 000 kronor. Sedermera har styrelsen i en till universitetskanslern den 22 novem-

ber 1949 inkommen underdånig skrivelse gjort framställning om inrättande från och med nästa budgetår av en professur, ett docentstipendium och ett lektorat i engelska. Styrelsens förslag är föranlett av en skrivelse av den 29 oktober 1949 från humanistiska avdelningen vid högskolan med förslag om denna personalförstärkning. Styrelsen anser det beklagligt, att avdelningens förslag icke framförts i sådan tid, att det kunnat upptagas i samband med upprättandet av statförslaget för budgetåret 1950/51. Av den motivering, som avdelningen lämnat, finner styrelsen emellertid för sin del klart framgå, att den begärda förstärkningen av arbetskraften är oundgängligen nödvändig för att undervisningen i engelska språket skall kunna upprätthållas på ett någorlunda tillfredsställande sätt.

I humanistiska avdelningens skrivelse har anförts bland annat följande.

Sedan flera år tillbaka har antalet studenter, som vid högskolan studera engelska språket, varit i starkt stigande. En verkställd utredning ger vid handen, att höstterminen 1949 omkr. 500 personer bedriva studier i ämnet vid högskolan. Av dessa består ett 50-tal av aktiva doktorander och licentiander. Inemot 200 ha avlagt en eller flera deltentamina för filosofie kandidatexamen eller filosofisk ämbetsexamen och återstoden (omkring 250 studerande) befinner sig på det akademiska nybörjarstadiet.

Den ökade tillströmningen av studerande är icke en tillfällig företeelse; tvärtom är en ytterligare ökning av elevantalet vid den akademiska undervisningen i ämnet att förvänta.

Den organisation, som står högskolan till buds för undervisning och examination i engelska språket — en professur, ett docentstipendium, ett lektorat samt ett kursanslag — är otillräcklig redan för de aktuella behoven. Den undervisning och framförallt examination, som åvilar professuren, är av sådan storlek, att ingen tid blir övrig för vetenskapligt arbete. Avdelningen har med beklagande erfarit, att den stora arbetsbördan i Stockholm var ett väsentligt skäl för den förutvarande professorn i ämnet att efter två års verksamhet vid högskolan mottaga kallelse till annat lärosäte. Docentstipendiet står för närvarande obesatt, då tillgång till kompetent innehavare saknas.

Bland de åtgärder, som kunna ifrågakomma för att på ett mera stadigvarande sätt kunna sörja för en tillfredsställande akademisk undervisning i engelska, vill avdelningen nämna inrättande av en professur, ett preceptorat, en eller flera biträdande lärartjänster och ett nytt lektorat ävensom höjning av kursanslaget. Med hänsyn framförallt till det statsfinansiella läget men även till vissa rekryteringssvårigheter vill avdelningen emellertid inskränka sig till att äska vad som för avdelningen framstår som oundgängligen nödvändigt i nyss angivna avseende. Hit hör i första rummet en ny professur i ämnet. Svårigheter att besätta en sådan professur kunna knappast uppstå, då åtskilliga väl kvalificerade vetenskapsmän, såväl inom som utom landet, kunna ifrågakomma. Med tanke på det stora antalet licentiander och doktorander, av vilka flera väntas komma att disputeras under de två närmaste åren, är ytterligare ett docentstipendium erforderligt.

Den starka tillströmningen av nybörjare, under en längre följd av år av ämneslärarna uppskattad till omkring 150 årligen, kräver framförallt åt-

gärder för att tillgodose denna kategoris krav på undervisning. Nybörjarundervisningen ges dels av infödda lärare i form av skriftlig och muntlig översättning samt textläsning, dels vid proseminarieövningar. En enda lektor med skyldighet att undervisa 6 timmar i veckan kan uppenbarligen icke ensam sörja för ens en nödortftig undervisning. Ett ytterligare lektorat är därför erforderligt.

Kanslern har anfört:

Det synes mig uppenbart, att lärarkrafterna måste förstärkas för att möta de krav, som nu ställas på undervisningen i engelska vid högskolan. Jag har därför funnit mig böra tillstyrka, att ytterligare en professur i ämnet inrättas från och med nästa budgetår. Jag anser även ytterligare ett lektorat erforderligt. Humanistiska avdelningen har upplyst att det nuvarande docentstipendiet i engelska står obesatt, då tillgång till kompetent innehavare saknas. På grund härav synes det mig kunna anstå med inrättandet av ytterligare ett dylikt stipendium. Däremot vill jag förorda, att kursanslaget uppräknas med 4 000 kronor.

Lektoratsundervisningen i vissa främmande språk. I propositionen 1949: 163 erinrade jag om att universitetslektorn i holländska språket vid Uppsala universitet jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 26 juni 1947 vore skyldig att efter kanslerns bestämmande meddela undervisning jämväl vid Stockholms högskola, varvid erforderliga rese- och traktamentskostnader skulle bestridas av högskolan. Jag framhöll vidare, att högskolans styrelse och kanslern räknat med att jämväl universitetslektorerna vid nämnda universitet i norska, danska, italienska, polska och tjeckiska skulle meddela undervisning vid högskolan. Styrelsen hade därvid beräknat medel under högskolans omkostnadsanslag till bestridande av reseersättnings- och traktamentskostnader åt lektorerna med 1 300 kronor för en var. Kanslern åter hade förordat, att en var av lektorerna skulle erhålla ett tilläggsarvode av 1 300 kronor såsom ersättning i ett för allt för av undervisningen vid högskolan föranledda resekostnader m. m. I anslutning till styrelsens förslag beräknade jag medel under högskolans omkostnadsanslag till bestridande av resekostnads- och traktamentsersättning för sådana resor mellan Uppsala och Stockholm, som företoges av nämnda lektorer i samband med av dem meddelad undervisning vid högskolan.

Högskolans styrelse har nu framhållit, att det i propositionen 1949: 163 förutsatta arrangemanget, att lektorerna i norska, danska, holländska, italienska, polska och tjeckiska språken vid universitetet i Uppsala skulle meddela undervisning även vid Stockholms högskola endast delvis kunnat förverkligas, nämligen i fråga om holländska och italienska språken. Universitetslektorn i holländska språket meddelade sålunda undervisning tre timmar i veckan vid universitetet i Uppsala och likaledes tre timmar i veckan vid Stockholms högskola. Beträffande universitetslektorn i italienska språket hade Kungl. Maj:t den 11 februari 1949 förklarat hinder icke möta för

honom att intill utgången av juni 1949 meddela undervisning i sagda språk jämväl vid Stockholms högskola. Enligt kanslerns bestämmande hade han att fullgöra fyra timmar av sin undervisningsskyldighet vid universitetet i Uppsala och två timmar vid Stockholms högskola. Beträffande lektoraten i danska, norska, polska och tjeckiska språken hade det däremot icke varit möjligt att få till stånd någon fördelning av lektorernas undervisningsskyldighet mellan universitetet och högskolan.

Kanslern har anmodat det större akademiska konsistoriet i Uppsala att inkomma med förslag till bestämmelser för den för Uppsala universitet och Stockholms högskola gemensamma lektorsundervisningens i danska, holländska, italienska, norska, polska och tjeckiska språken ordnande och anför härom följande.

Konsistoriet, som inhämtat yttrande i ämnet av humanistiska sektionen, har i skrivelse den 15 oktober 1949 förklarat, att konsistoriet icke hade något att erinra mot att den nuvarande ordningen beträffande lektorernas i holländska och italienska språken undervisning vid Uppsala universitet och Stockholms högskola fortfarande tillämpades, men att konsistoriet funne sig ur stånd att beträffande övriga nu ifrågasvarande lektorers undervisning framlägga förslag till bestämmelser, innebärande ett tillgodoseende av Stockholms högskolas behov.

Humanistiska sektionen har i sitt nyssberörda yttrande icke särskilt yttrat sig rörande lektorn i holländska språket men uppenbarligen utgått ifrån, att den nuvarande uppdelningen av undervisningsskyldigheten icke vore förbunden med någon olägenhet för universitetet. I fråga om lektorns i italienska undervisning har sektionen meddelat, att sektionen av ämnesrepresentanten inhämtat, att den nu tillämpade anordningen kunde under nuvarande förhållanden ytterligare provisoriskt förlängas, men att, därest tillströmningen av elever avsevärt ökades, det vore sannolikt, att lektorn bleve helt behövlig i Uppsala. Beträffande lektoraten i danska och norska har sektionen förklarat, att en minskning av lektorernas undervisning icke vore möjlig, utan att undervisningens halt och effektivitet äventyrades. Vad angår lektoraten i polska och tjeckiska, har sektionen framhållit, att man vid universitetet i Uppsala enligt nu gällande kursplan för ämnet slaviska språk kunde till huvudspråk välja antingen ryska eller polska eller tjeckiska. Lektorernas undervisning måste därför ta sikte dels på nybörjare och dem som ha polska eller tjeckiska som bispråk, dels ock på dem som ha ettdera av sistnämnda båda språk som huvudspråk. En minskning av timantalet för dessa lektorers undervisning låte sig därför ej göra utan allvarligt men för ämnets organisation och studiernas kvalitet.

Kanslern har i anslutning härtill vidare anfört följande.

Under höstterminen 1949 har undervisning vid högskolan i holländska och italienska språken meddelats av universitetslektorerna i nämnda språk vid Uppsala universitet under respektive tre och två timmar i veckan. Beträffande kursundervisningen i danska och norska språken har densamma ordnats på så sätt, att föreningen Norden enligt träffad överenskommelse åtagit sig att tills vidare uppehålla undervisningen genom sina lektorer, utan

någon kostnad för högskolan. Någon kursundervisning vid högskolan i polska och tjeckiska språken har icke kommit till stånd under sistförflutna hösttermin.

I fråga om lektorsundervisningens ordnande under nästa budgetår yttrar kanslern följande.

När det gäller, att taga ställning till förevarande lektorsundervisning för nästa budgetår har jag kommit till den uppfattningen, att nuvarande ordning synes böra tillämpas beträffande holländska och italienska språken. Vidkommande kursundervisningen i polska och tjeckiska språken anser jag, att densamma bör ordnas på enahanda sätt, som nu tillämpas med avseende å italienska språket. Vad angår lektorsundervisningen i danska och norska vill jag däremot förordade en avvikelse från vad i följ förutsattes. Det synes nämligen med hänsyn till de internordiska förhållandena vara befogat att låta dessa lektorer från våra nära nordiska grannländer intaga en i viss mån annan ställning än övriga språkliga universitetslektorer i syfte att bereda de studerande vid universiteten tillfälle att förvärva en så god kännedom som möjligt om Danmarks och Norges språk, litteratur och kulturella förhållanden. Under sådana förhållanden synes det icke lämpligt, att minska omfattningen av deras undervisning därstädes. Då kursundervisningen i danska och norska vid Stockholms högskola dessutom numera blivit på annat tillfredsställande sätt ordnat vill jag åtminstone icke för närvarande ifrågasätta, att de danska och norska lektorerna i Uppsala jämväl skola meddela undervisning vid högskolan.

I följ förordade jag, att en var av lektorerna skulle erhålla ett tilläggsarvode av 1 300 kronor såsom ersättning i ett för allt för av undervisningen vid högskolan föranledda resekostnader m. m. Departementschefen biträdde icke detta förslag utan beräknade i stället motsvarande medel under omkostnadsanslagets anslagspost till reseersättningar. Då ett tilläggsarvode ur praktiska synpunkter synes mig vara att föredraga framför den nu tillämpade anordningen med en mängd reseräkningar anser jag mig böra återupprepa mitt förslag härom. Ifrågavarande arvoden synas mig böra utmätas med 1 200 kronor för undervisning, omfattande tre timmar i veckan och 996 kronor för undervisning, omfattande två timmar i veckan. Detta innebär, att under avlöningsanslaget för ändamålet uppföres ett belopp av $(1\,200 + 3 \times 996 =)$ i runt tal 4 200 kronor. För kursundervisningen vid högskolan i danska och norska behöva uppenbarligen inga medel beräknas för nästa budgetår. Härigenom uppkommer en besparing av 3 800 kronor. Jag vill förordade, att av detta belopp 1 800 kronor ställes till högskolans förfogande såsom kursanslag för eventuell erforderlig förstärkning av lektorsundervisningen i italienska, polska och tjeckiska språken. De under omkostnadsanslaget till 8 000 kronor beräknade medlen för reseersättning m. m. till lektorerna synes vid bifall till vad jag sålunda förordat böra utgå ur staten.

Mitt sålunda framställda förslag till ordnande för nästa budgetår av lektorsundervisningen i holländska, italienska, polska och tjeckiska språken vid högskolan anser jag höra betraktas som ett provisorium. En utsträckning av undervisningsskyldigheten för universitetslektorerna i utländska språk synes mig nämligen kunna ifrågasättas och är det min avsikt att närmare utreda detta spörsmål.

Allmänna avdelningen.

Kansliet och kassaförvaltningen. *Styrelsen* har kraftigt understrukt behovet av ökade medel för avlönande av extra personal vid högskolans kansli och kassaförvaltning. *Kanslern* har förordat en ökad medelsanvisning för ändamålet av 9 400 kronor.

Departementschefen. Att en betydande, både personell och materiell upp- rustning är av nöden för att sätta Stockholms högskola i stånd att uppnå paritet med statsuniversitetet har, som jag tidigare framhållit, påvisats av ett flertal utredningar, i främsta rummet universitetsberedningen, social- vetenskapliga forskningskommittén och naturvetenskapliga forskningskom- mittén. Ehuru jag är väl medveten om att ett starkt behov av en upprust- ning föreligger, nödgas jag likväl konstatera, att det statsfinansiella läget icke möjliggör en upprustning i den takt, varmed man från högskolans sida synes räkna. Jag vill framhålla angelägenheten av att högskolans styrelse mer än hittills beaktar detta förhållande vid avgivande av sina petitaframställ- ningar och i rådande ekonomiska läge endast framlägger de mest angelägna förslagen.

För nästa budgetår har högskolans styrelse framlagt förslag, avseende utökning eller förändring eljest av personalorganisationen vid högskolan, vilkas realiserande skulle medföra en årlig utgiftsökning av omkring 600 000 kronor. Jag anser mig i nuvarande ekonomiska läge endast i mycket be- gränsad omfattning kunna tillmötesgå de framställda önskemålen.

Behovet av ett docentstipendium för ämnet fysik gör sig starkt gällande och jag tillstyrker i likhet med kanslern, att ett dylikt stipendium inrättas.

Jag förordar vidare, att medel beräknas till anställande av en andre amanuens vid institutet för oorganisk och fysikalisk kemi samt av en förste amanuens vid zootomiska institutet. Till biträdes hjälp vid genetiska insti- tutet beräknar jag ett belopp av 3 600 kronor. Jag tillstyrker vidare, att antalet tredje amanuenser utökas med fyra till tolv. I övrigt ifrågasätter jag icke någon förändring av personalorganisationen inom matematisk- naturvetenskapliga avdelningen.

I fråga om löneställningen för bibliotekarien vid juridiska biblioteket an- sluter jag mig till kanslerns förslag och förordar således, att den nuvarande befattningen som biblioteksassistent i Ce 15 förändras till befattning som biblioteksamanuens med reglerad befordringsgång (Cf 17—Ce 24).

Behovet av en förstärkning av personalen vid institutet för psykologi och pedagogik anser jag ådagalagt. Jag tillstyrker, att medel nu beräknas till avlönande av en andre assistent.

För att bereda möjlighet till undervisning i paleografi torde kursanslaget för ämnet historia böra höjas med 1 000 kronor.

Av den lämnade redogörelsen torde ha framgått, att en betydande förstärkning av lärarkrafterna är oundgängligen nödvändig för att undervisningen i engelska språket skall kunna upprätthållas på ett tillfredsställande sätt. Jag anser mig därför böra förorda, att ytterligare en professur i engelska språket inrättas. Jag tillstyrker jämväl förslaget om inrättande av ytterligare ett lektorat i ämnet. Därjämte torde kursanslaget i engelska i enlighet med kanslerns förslag böra uppräknas med 4 000 kronor.

Vad kanslern anfört och föreslagit i fråga om ordnandet under nästa budgetår av lektoratsundervisningen i vissa främmande språk har icke givit mig anledning till erinran. Jag beräknar därför under anslagsposten till avlöningar ett belopp av 6 000 kronor för undervisning i italienska, holländska, polska och tjeckiska språken. Samtidigt kan delposten till reseersättningar under omkostnadsanslaget sänkas med 8 000 kronor.

Då jag funnit starkt behov föreligga av en förstärkning av personalen vid högskolans kansli och kassaförvaltning, beräknar jag för detta ändamål i enlighet med kanslerns förslag ett belopp av 9 400 kronor.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat uppskattar jag medelsbehovet för avlöningar till i runt tal 2 275 000 kronor, innebärande en ökning med 85 000 kronor. Jag vill framhålla, att medelsbehovet icke kan beräknas mera exakt, enär beslut ännu icke föreligger beträffande frågan om vissa befattningshavares inplacering i löneklass. Det bör såsom hittills få ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa avlöningsstat.

2. Bidrag till vissa institutioner.

Denna utgiftspost är nu uppförd med 147 000 kronor och har för innevarande budgetår fördelats sålunda:

1.	Bidrag till nordiska museet	kronor	22 000
2.	» » Wenner-Grens institut	»	50 000
3.	» » psykotekniska institutet	»	50 000
4.	» » ryska institutet	»	25 000
			Summa kronor 147 000

Bidrag till nordiska museet. Detta bidrag avser undervisningen vid Stockholms högskola i nordisk och jämförande folklivsforskning. En närmare redogörelse för denna fråga har lämnats i propositionen 1949: 163 (s. 50 ff.). Jag torde få hänvisa härtill. Bidraget skall jämlikt Kungl. Maj:ts beslut för innevarande budgetår disponeras på följande sätt:

a.	Arvode åt en förste amanuens	kronor	4 032
b.	Arvode åt ett kanslibitråde	»	6 228
c.	Arvoden åt två kontorsbiträden	»	10 584
d.	Materiel m. m.	»	1 156
			Summa kronor 22 000

Högskolans styrelse har i sitt statförslag för nästa budgetår räknat med en höjning av ifrågavarande bidrag med 6 000 kronor till 28 000 kronor.

Högskolans styrelse och nordiska museets nämnd ha sedermera i gemensam underdånig skrivelse den 10 oktober 1949 på anförda skäl dels hemställt att biträdespersonalen måtte uppföras på högskolans stat, dels ock föreslagit följande fördelning av kostnaderna för ämnet nordisk och jämförande folk-livsforskning under budgetåret 1950/51:

Stockholms högskola.

1 förste amanuens	kronor	4 032
1 kanslibitråde	»	6 228
2 kontorsbiträden	»	10 584
Materiel m. m.	»	7 156
	Summa kronor	28 000

Nordiska museet.

Avlöning av professor	kronor	21 040
Lokalhyra m. m.	»	7 000
Expenser	»	3 000
	Summa kronor	31 040

I skrivelsen framhålles, att museet till följd av den provisoriska regleringen av professorslönerna från och med den 1 juli 1949 nödgats höja lönen för professorn i nordisk och jämförande folklivsforskning, varför museets andel i kostnaderna under budgetåret 1950/51 torde komma att uppgå till i runt tal 31 000 kronor. Härigenom hade den avsedda fördelningen av kostnaderna rubbats, men det vore styrelsens och nämndens förhoppning, att den till ett kommande budgetår skulle kunna återställas.

Kanslern har anfört:

För det framtida ordnandet av undervisning m. m. i nordisk och jämförande folklivsforskning och fördelningen av kostnaderna härför synes det mig erforderligt att ett formligt avtal träffas mellan högskolan och nordiska museet. I avvaktan på att en dylik överenskommelse föreligger anser jag bidrag till undervisningen fortfarande böra utgå i form av ett klumpanslag.

Beträffande detta anslags storlek tillstyrker jag — under erinran om vad departementschefen i propositionen 1949: 163 (s. 52) anfört rörande riktlinjerna för kostnadsfördelningen — en höjning av bidragsbeloppet för nästa budgetår med 6 000 kronor till 28 000 kronor.

Bidrag till Wenner-Grens institut. Till professuren i experimentell zoologi och cellforskning är knuten institutionen för experimentell zoologi. Under denna professur sorterar även ett till den matematisk-naturvetenskapliga avdelningen knutet forskningsinstitut, benämnt Wenner-Grens institut för experimentell biologi. Detta institut, som hittills till större

delen bekostats från Wenner-Grenska samfundet och Rockefeller Foundation, är i sin tur uppdelat på ett antal avdelningar. För institutet gälla särskilda stadgar, som föreskriva, att dess verksamhet bör befordra experimentell biologisk forskning, särskilt den, som ligger inom gränsområden till fysikalisk, kemisk och medicinsk forskning. Institutets avdelning för experimentell zoologi fungerar som högskolans institution för experimentell zoologi.

Till Wenner-Grens institut utgår för närvarande ett belopp av 50 000 kronor. *Högskolans styrelse* har nu begärt, att detta klumpbelopp måtte ersättas med att vissa tjänster uppföras å högskolans stat och institutet därutöver tilldelas ett årligt materielanslag. De ifrågasatta tjänsterna utgöras av två laboratorbefattningar, en tjänst som försöksassistent (Ce 18), en tjänst som laboratoriebiträde (Ce 11) och en tjänst som kanslibitråde (Ce 11). I årligt materielanslag hemställs om ett belopp av 25 000 kronor. Till stöd för sitt förslag har styrelsen åberopat en framställning av *prefekten för Wenner-Grens institut, professorn Runnström*. Med hänsyn till att riksdagens statsutskott i fjol uttalade (utl. 1949: 166, s. 25), att förhållandet mellan Wenner-Grens institut och högskolan syntes böra närmare klargäggas, torde till belysande härav av dennes skrivelse här få återgivas följande.

Ämnet zoologi har genomgått en enorm utveckling under detta århundrade. Vid sidan av den klassiska zoologien har en rad nya grenar starkt utvecklats. Bland dessa må nämnas allmän och jämförande fysiologi, cellära och cellfysiologi, utvecklingsfysiologi och genetik. Någon skarp gräns mot biokemi och serologi kan ej heller upprätthållas. Vissa av dessa grenar ha även i vårt land vunnit rang av självständiga ämnen. Så är exempelvis förhållandet med genetiken, även om vissa kunskaper i genetik ingå i examensfordringarna i ämnet zoologi.

Vid närmare betraktande finner man att denna differentiering kanske i mindre grad beträffar problemen än metoderna. Genom den metodiska differentieringen har emellertid helt nya och oväntade möjligheter skapats.

Användningen av isotoper inom biologisk forskning har exempelvis givit metoder för att lösa en rad fysiologiska, biokemiska och cytologiska problem. Biokemi och serologi har givit nya synpunkter på befruktning och embryonalutveckling, ja även bidragit till fylogenetiska problem.

De mikroskopiska iakttagelserna ha förfinats genom införande av en rad metoder, mörkfältbelysning, faskontrast, mer eller mindre specifika färgningar. Elektronmikroskopien har fört ett långt steg framåt när det gäller studiet av cellernas finstruktur. Man kommer här ned till en upplösning, som tillåter avbildning av vissa makromolekyler. Elektronmikroskopien är att betrakta som en följdriktig utveckling av den tidigare mikroskopiska forskningen, men kräver icke desto mindre en betydande speciell utbildning.

Med differentieringen av tekniken har ett allt större behov av samarbete mellan olika forskare ägt rum och framför allt i England och Amerika har den biologiska forskningen ofta karaktären av team work varvid de klassiska ämnesgränserna sprängas.

Den elementära undervisningen i zoologiens fysiologiska och experimentella delar gives vid Stockholms högskola vid institutionen för experimentell zoologi. Varje år anordnas en kurs i fysiologi för studerande för fil. kand. och ämbetsexamen. Ett antal studerande specialisera sig vid studier för fil. kand.-examen inom zoologiens fysiologiska delar och för dessa anordnas särskilda kurser och demonstrationer. För mera avancerade studier för högsta betyg i fil. kand. eller ämbetsexamen, för fil. lic. examen och doktorsgrad stå Wenner-Grens instituts fem olika avdelningar öppna. Dessa stå sålunda i den högre undervisningens tjänst. De möjligheter, som därvid erbjudas äro relativt mångskiftande och i möjligaste mån anpassade till den differentiering av biologien varom talats.

Vid en nyligen företagen studieresa till England fann jag, att de flesta biologiska eller zoologiska institutioner där voro organiserade på ett sätt, som slående erinrade om den organisation, som vuxit fram vid Wenner-Grens institut. Forskare med olika utbildning samarbeta där mer eller mindre intimt rörande gemensamma eller besläktade problem.

Förhållandet mellan Wenner-Grens institut och Stockholms högskola klarlägges genom institutets av högskolans styrelse godkända stadgar, § 7. Det heter här: »Institutet är såsom tillhörande Stockholms högskola underställt högskolans styrelse». Alla donationer med vars hjälp institutet grundats ha varit givna till Stockholms högskola.

Wenner-Grens institut är uppdelat på fem avdelningar. Vid avdelningen för *cellfysiologi* pågå forskning rörande befruktningens och utvecklingens fysiologi och biokemi. Cellplasmans finstruktur och sammansättning studeras med hjälp av skiftande metoder. Vid avdelningen för *utvecklingsfysiologi* och *ärftlighetsforskning* pågå undersökningar över cellandning, speciellt dess förändringar vid befruktning och utveckling, över andningsenzym, över biokemiska egenskapers genetik. Vid avdelningen för *fysiologisk kemi* studeras tillväxt och aminosyrebildning hos jästceller och hos regenererande lever hos däggdjur. Med hjälp av isotoper av kol, C^{13} och C^{14} , ha bidrag kunnat lämnas till frågan om aminosyrornas uppbyggande inom cellerna. Vid avdelningen för *biofysik* utföras spektrografiska studier på biologiska substanser. Cellpermeabilitet studeras med hjälp av radioaktiva isotoper. Avdelningens föreståndare leder arbeten med masspektrometern, som utgör det analytiska instrumentet vid tunga isotopers användning för biologiska problem. Vid avdelningen för *ämneseftersättningsforskning* studeras vissa ämneseftersättningsrubbningsars biokemiska bakgrund. Detta har bl. a. lett till studier över vissa koferment och deras roll vid uppbyggandet av energirika fosfatföreningar.

Ett forskningsarbete som det ovan summariskt skisserade kan ej ledas av en person. Institutets prefekt kan spela en roll som en samordnande kraft men han kan ej metodiskt behärska samtliga ifrågavarande områden. Av grundläggande betydelse för fullföljandet av arbetsprogrammet vid Wenner-Grens institut är därför att ett antal självständiga forskare där samverka. Därför föreskrevs från början att var och en av de fem avdelningarna skulle ha en föreståndare, av vilka en skulle vara prefekt. Föreståndarna skulle enligt vad som senare uttalats ha minst laboratoriskompetens. Två av föreståndarna äro för närvarande professorer vid högskolan, en är docentstipendiat vid Stockholms högskola, en annan docentstipendiat vid Karolinska institutet, en slutligen är praktiserande läkare. Ett livsvillkor för

institutets fortsatta verksamhet är att samtliga avdelningsföreståndare fastare knytas till institutet och kunna ägna hela sin verksamhet åt detta. En av föreståndarebefattningarna kunde möjligen förenas med docentstipendium eller biträdande lärarbefattning, men inrättandet av minst två laboratoriefattningar framstår som något högst angeläget. Må det genast framhållas att säkerligen tre laboratoriefattningar snarare än två motsvarar det verkliga behovet. Om man tills vidare begränsar sina anspråk till två laboratoriefattningar böra dessa, som läget nu är, inrättas dels i ämnesomsättningsforskning med särskild hänsyn till isotopers användning inom denna, samt dels i fysiologisk kemi. Till båda befattningarna finnas inom institutet synnerligen kompetenta krafter, som gå förlorade för institutet om de ej bindas fastare. Med dessa forskares avgång skulle också en tålmodigt uppbyggd organisation bryta samman, som tillåtit Wenner-Grens institut att utföra ett pionjärarbete i vårt land, när det gäller begagnandet av isotoper för biologiska studier. En betydande apparatur finnes nu till förfogande för detta arbete och vidare ett antal tekniska hjälpkrafter, som äro tränade för de svåra uppgifter som inbyggandet av isotoper i organiska föreningar innebär. Tack vare detta kunna nu ett antal problem av fundamental betydelse angripas, om ej bristen på anslag till stabilare befattningar omintetgör en synnerligen lovande utveckling, som även lockat forskare från andra svenska institutioner, särskilt medicinska, och från andra länder att delta i institutets arbeten. Det må för övrigt också nämnas att Wenner-Grens institut förmedlar anskaffandet av isotoper från Amerika och ombesörjer dess fördelning bland olika svenska forskare.

Med stöd av ovanstående anhåller undertecknad värdsamt att Wenner-Grens institut för budgetåret 1950/51 ej som under föregående år erhåller en klumpsumma, men att anslaget specificeras såsom vid högskolans övriga institutioner och att därvid vissa befattningar inrättas.

Förutom de båda nämnda laboratoriefattningarna anser jag en »försöksassistent» i Ce 18 nödvändig. Denne behöves som biträde vid vetenskapliga arbeten och vid skötseln av den mer speciella apparativa utrustningen. Likaledes är med hänsyn till nödvändigheten att erhålla pålitlig hjälp vid omfattande serieanalyser ett laboratoriebiträde nödvändigt. För sistnämnda båda befattningar finnas inom institutet synnerligen kompetenta krafter, som meriterat sig genom framstående duglighet och lång tjänstgöring. Slutligen är det av största vikt att erhålla ett kompetent kanslibiträde, som skulle sköta räkenskaper samt ha hand om det hastigt växande biblioteket och en omfattande korrespondens. Till material ansökes slutligen om ett belopp på 25 000 kronor.

Kanslern, som finner en fastare organisation mellan högskolan och institutet önskvärd, har kommit till den uppfattningen att detta lämpligast låter sig göra genom ett tillmötesgående i viss utsträckning av styrelsens förslag. Kanslern anser sig därför böra tillstyrka, att vid högskolans institution för experimentell zoologi (Wenner-Grens institut) inrättas två nya laboratoriefattningar, varav den ena är inriktad på fysiologisk-kemiska undersökningar och den andra på ämnesomsättningsforskning. Härutöver förordrar kanslern inrättandet på högskolans stat av en tjänst som laboratoriebiträde i lönegrad Ce 11. Kostnaderna för dessa befattningar beräknar kanslern till

37 118 kronor. Härjämte föreslår kanslern, att under högskolans materielanslag beräknas ett belopp av 21 000 kronor för Wenner-Grens institut. Härvid skulle enligt kanslerns förslag det nuvarande klumpbeloppet å 50 000 kronor till institutet utgå ur högskolans stat.

Bidrag till psykotekniska institutet. Högskolans styrelse har hemställt om höjning av det nuvarande bidraget med 20 000 kronor till 70 000 kronor och med särskild underdånig skrivelse den 21 november 1949 framlagt förslag till inkomst- och utgiftsstat för institutet. Till stöd för den föreslagna höjningen av bidraget har anförts bland annat följande.

I sitt förslag till stat för innevarande budgetår framhöll styrelsen, att en justering av de till institutets personal utgående lönerna måste anses ofrånkomlig för att institutet skulle kunna hävda sig i den hårda konkurrens, som sedan länge råder om arbetskraft av här ifrågavarande slag. I förslaget hade en dylik justering förutsatts kunna komma till stånd redan från och med innevarande budgetår inom ramen av det begärda anslaget, 70 000 kronor. Den vidtagna nedprutningen av bidraget har omöjliggjort ett genomförande av den lönejustering, som personalen sedan länge hoppats på, vilket framkallat ett starkt och allmänt missnöje hos institutets personal. Det har blivit klart för institutets föreståndare och direktion, att institutet löper allvarlig risk att förlora större delen av sina ordinarie befattningshavare, där-est dessa lönejusteringar ytterligare skulle komma att ställas på framtiden.

I förslaget till inkomst- och utgiftsstat för institutet för nästa budgetår ha personalens löner upptagits till belopp, ungefärligen motsvarande de löner, som angivits i det ursprungliga statförslaget för innevarande budgetår.

Det torde vara obestridligt, att de löner, som hittills utgått till psykotekniska institutets fast anställda personal, måste bedömas som oskäligt låga i jämförelse med de som utgå i motsvarande befattningar vid andra universitets- och högskoleinstitut. Detta gäller framför allt i fråga om assistent- och amanuensbefattningarna vid institutet. Samtliga befattningar vid institutet äro heltidstjänster med c:a 40 arbetstimmar per vecka.

Styrelsen betraktar den föreslagna lönejusteringen som ett provisorium i avbidan på att en mera slutgiltig reglering av psykotekniska institutets personal- och avlöningsförhållanden kan komma till stånd i överensstämmelse med vad som redan skett vid andra till högskolan knutna institutioner.

Kanslern har anfört:

Då vissa poster i utgiftsstaten syntts mig väl högt beräknade anser jag den erforderliga ökningen av klumpanslaget kunna begränsas till 12 000 kronor. I enlighet härmed förordar jag, att för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår uppföres ett bidragsanslag av 62 000 kronor.

Bidrag till ryska institutet. Styrelsen har hemställt om en höjning av bidraget med 10 000 kronor till 35 000 kronor. Höjningen har i första hand motiverats med nödvändigheten att anställa ett kanslibitråde, som även skulle stå till förfogande för professorn i slaviska språk. Vidare vore institutets egna medel förbrukade och för ett nödtorftigt underhåll av institutets dyrbara bibliotek krävdes en ökning av bidraget.

Kanslern har anfört, att en höjning av förevarande bidrag syntes honom nödvändig för att möjliggöra anställandet av en biblioteksamanuens. *Kanslern* förordar därför, att bidraget ökas med 7 000 kronor till 32 000 kronor.

Departementschefen. Under åberopande av vad *kanslern* anfört förordar jag, att såsom bidrag till nordiska museet för nästa budgetår anvisas ett med 6 000 kronor till 28 000 kronor förhöjt belopp.

Jag är icke beredd att nu tillstyrka, att vissa tjänster vid Wenner-Grens institut uppföras på högskolans stat och att institutet därjämte tilldelas ett årligt materielanslag. Även för nästa budgetår torde bidraget till institutet böra utgå i form av ett klumpanslag. Jag beräknar för ändamålet oförändrat belopp, 50 000 kronor.

Till stöd för den av högskolans styrelse nu begärda ökningen av bidraget till psykotekniska institutet med 20 000 kronor har åberopats behovet av en justering av assistent- och amanuenspersonalens löner.

Inom en nära framtid torde en utredning komma att igångsättas, avseende bland annat löneställningen för assistenter och amanuenser vid universitet och vissa högskolor. Denna utredning läser komma att omfatta jämväl amanuenser och assistenter vid psykotekniska institutet. Med hänsyn härtill är jag icke beredd att nu tillstyrka någon höjning av bidraget till institutet. Jag beräknar därför oförändrat bidragsbelopp, 50 000 kronor, för nästa budgetår.

Någon höjning av bidraget till ryska institutet anser jag mig icke nu kunna tillstyrka. Bidraget torde därför böra utgå med oförändrat belopp, 25 000 kronor.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat bör förevarande utgiftspost för nästa budgetår höjas med 6 000 kronor till 153 000 kronor.

3. Omkostnader.

Denna utgiftspost är nu uppförd med 433 000 kronor och disponeras på sätt framgår av efterföljande sammanställning. Av denna framgår jämväl *styrelsens* beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår och *kanslerns* förslag i ämnet.

Av handlingarna inhämtas bland annat följande.

Tryckningskostnader. Den av *styrelsen* föreslagna höjningen av denna delpost avser att möjliggöra för högskolan att i likhet med universitetet utgiva en egen årsskrift. *Kanslern*, som delar *styrelsens* uppfattning om önskvärdheten av att högskolan kunde utgiva en egen årsskrift, har utslutande på grund av det rådande ekonomiska läget icke ansett sig böra tillstyrka, att medel nu beräknas härför.

Underhåll av byggnader. Byggnadsvärdet å högskolans institutionsbyggnader uppgår, framhåller *högskolans styrelse*, till omkring 4 500 000 kronor. *Styrelsen* anser med hänsyn till byggnadernas ålder och

tidigare av tvingande skäl i viss mån eftersatta underhåll, att ett belopp av 2 procent av byggnadsvärdet eller 90 000 kronor bör åtgå till erforderliga reparationer.

	Enligt omkostnadsstaten för 1949/50, kronor	Av styrelsen för 1950/51 föreslagna belopp, kronor	Av kanslern för 1950/51 föreslagna belopp, kronor
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	—	2 000	2 000
2. Resersättningar, <i>förslagsvis</i>	9 000	9 000	1 000
3. Bränsle, lyse, vatten, <i>förslagsvis</i>	140 000	150 000	150 000
4. Telefon, skrivmaterialier och expenser i övrigt	40 000	50 000	45 000
5. Tryckningskostnader, <i>förslagsvis</i>	20 000	50 000	20 000
6. Renhållning och städning, <i>förslagsvis</i>	90 000	93 000	93 000
7. Underhåll av byggnader m. m.	70 000	90 000	80 000
8. Hyror, <i>förslagsvis</i>	11 400	15 000	15 000
9. Försäkringar, <i>förslagsvis</i>	10 000	10 000	10 000
10. Räntor och amorteringar, <i>förslagsvis</i>	28 000	13 000	13 000
11. Övriga utgifter	14 600	15 000	14 600
Summa kronor	433 000	497 000	443 600

Departementschefen. Jag har i det föregående förordat, att i omkostnadsstaten uppföres en förslagsvis betecknad delpost å 2 000 kronor till sjukvård m. m. Delposten till reseersättningar bör vidare med hänsyn till vad jag förordat i fråga om lektoratsundervisningen i vissa främmande språk sänkas med 8 000 kronor till 1 000 kronor. Då jag jämväl i övrigt anser mig böra godtaga kanslerns förslag, bör utgiftsposten för omkostnader för nästa budgetår uppföras med 443 600 kronor, vilket innebär en ökning med 10 600 kronor.

4. Materiel m. m.

Denna utgiftspost är nu upptagen med 336 000 kronor och disponeras på sätt framgår av s. 532 i statsläggaren.

Styrelsen har i sin skrivelse av den 10 juni 1949 äskat en ökning av anslaget till materiel med 112 850 kronor till 448 850 kronor. Härjämte har styrelsen i underdånig skrivelse den 24 oktober 1949 begärt att materielanslaget med hänsyn till den svenska kronans devalvering måtte därutöver höjas med 75 000 kronor.

Kanslern finner en avsevärd förstärkning av materielanslaget i och för sig motiverad. Med hänsyn till det rådande ekonomiska läget begränsar kanslern sig emellertid till att föreslå en ökning med 10 procent av det nuvarande anslagsbeloppet, eller alltså med i runt tal 33 000 kronor.

Enär kanslern föreslagit, att det särskilda klumpanslaget till Wenner-

Grens institut skall bortfalla, finner han en förstärkning av materielanslaget till högskolans institut för experimentell zoologi (Wenner-Grens institut) erforderlig. För detta ändamål anser han ett belopp av 21 000 kronor böra anvisas. Sammanlagt förordar kanslern sålunda, att ifrågavarande utgiftspost för nästa budgetår höjes med 54 000 kronor till 390 000 kronor.

Departementschefen. Med hänsyn till mitt ställningstagande i det föregående till frågan om bidrag till Wenner-Grens institut, beräknar jag icke medel under förevarande utgiftspost till nämnda institut. En förstärkning av posten synes mig påkallad. I nuvarande läge anser jag mig endast kunna tillstyrka, att den uppräknas med 33 000 kronor till 369 000 kronor. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av vederbörande myndigheter besluta om förevarande utgiftsposts disposition. Jag förutsätter härvid, att genom den förordade ökningen av utgiftsposten de ändamål i första hand tillgodoses, som må befinnas angelägnast.

5. Engångskostnader för materielanskaffning.

Denna utgiftspost är nu upptagen med 40 000 kronor och disponeras på sätt framgår av statsliggaren s. 532.

I sin skrivelse den 10 juni 1949 har *styrelsen* begärt, att för engångskostnader för materielanskaffning måtte uppföras ett belopp av 197 745 kronor enligt följande specifikation.

Matematisk-naturvetenskapliga avdelningen:

Genetiska institutet	kronor	57 000	
Geografiska institutet	»	11 000	
Kemiska övningslaboratoriet	»	12 090	
Institutet för organisk kemi och biokemi . .	»	40 000	
Institutet för oorganisk och fysikalisk kemi	»	10 910	
Matematiska institutet	»	4 120	
Mekaniska institutet	»	4 450	
Zootomiska institutet	»	11 175	kronor 150 745

Humanistiska avdelningen:

Institutet för statistik	»	8 000	
Geografi, särskilt kulturgeografi	»	5 000	
Sociologi	»	4 000	
Humanistiska biblioteket	»	30 000	» 47 000

Summa kronor 197 745

Sedermera har styrelsen i underdånig skrivelse den 24 oktober 1949 framhållit, att ifrågavarande utgiftspost med hänsyn till den svenska kronans devalvering behövde höjas med 95 000 kronor för att medge den anskaffning, som avsetts vid uppgörande av statförslaget för nästa budgetår.

Kanslern har erinrat om att han redan tidigare uttalat, att högskolan syntes vara i stort behov av att förnya och utöka sin uppsättning av instrument och apparatur. I föreliggande ekonomiska läge anser sig emellertid kanslern nödsakad att begränsa sitt tillstyrkande av anslagsmedel för ifrågavarande ändamål till ett belopp av 50 000 kronor.

Departementschefen. Jag tillstyrker, att denna utgiftspost i enlighet med kanslerns förslag höjes med 10 000 kronor till 50 000 kronor. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av vederbörande myndigheter fördela utgiftsposten. Jag förutsätter härvid, att de ändamål i första hand tillgodoses, som må befinnas angelägnast.

6. Engångskostnader för byggnadsarbeten.

Till detta ändamål ha några medel icke anvisats för innevarande budgetår. Vid behandlingen i följd av motsvarande anslagsfråga framhöll jag, att jag var väl medveten om att det föreläge ett stort behov av byggnadsåtgärder vid Stockholms högskola, och räknade med att det redan för budgetåret 1950/51 bleve nödvändigt att anvisa ett betydande anslag för ändamålet. Jag förutsatte därvid, att högskolans styrelse vid avgivandet av sina anslagsäskanden för nästa budgetår lämnade en samlad översikt av högskolans mera aktuella byggnadsfrågor, vilken även innefattade en gradering av byggnadsföretagen ur angelägenhetssynpunkt, och de beräknade byggnadskostnaderna.

På uppdrag av högskolans rektor har *arkitekten professor Paul Hedqvist* utarbetat en plan för högskolans framtida utbyggnad, innefattande stadsplane- och byggnadsritningar. En redogörelse för planen har lämnats i en av Hedqvist avgiven promemoria, till vilken högskolans styrelse hänvisat.

Enligt promemorian omfattar planen följande förslag.

1. Ombyggnad av gamla tekniska högskolans norra flygel för de psykologiska och genetiska institutionerna.
2. Nybyggnad för humanistiska biblioteket i kvarteret Spelbomskan.
3. Nybyggnader för de zoologiska, fysiska och kemiska institutionerna i kvarteret Vega.
4. Ny panncentral i gamla tekniska högskolans huvudbyggnad.
5. Ombyggnad av det nuvarande kanslihuset.
6. Dispositioner för högskolans vidare utbyggnad.

Beträffande de olika förslagen har i promemorian anförts bland annat följande.

Sedan byggnadsstyrelsen numera ställt våningarna 1 och 2 tr. upp i »Gamla Teknis» norra flygel till förfogande ha lokaler där beretts för de *psykologiska* och *genetiska institutionerna*. Den förra har föreslagits inrymd i våningen 1 tr. upp. Befintlig föreläsningssal bibehålles men förses med ny hänkinredning och andra mindre nyinredningar. Den övriga vå-

ningsytan har uppdelats i smärre enheter för lärare, laboratorium, försöksrum m. m. Den för ändamålet tillgängliga något större planytan i våningen 2 tr. upp har för den genetiska institutionens verksamhet fördelats i rum för professorer och sekreterare, bibliotek, ett större och sex mindre laboratorier, diskrum, vågrum och rum för konstant temperatur m. m. De föreslagna åtgärderna ha enligt uppgjord kostnadsberäkning beräknats draga en kostnad av 275 000 kronor. Framtida erforderlig utvidgning av dessa institutioner kan ske, när delar av tekniska högskolans arkitektur- och lantmåteriavdelningar flytta från denna byggnad. Då kan även den matematiska institutionen här erhålla lokaler.

På därför i stadsplanen reserverad mark inom kvarteret Spelbomskan mellan stadsbiblioteket och socialpolitiska institutet har sedan länge förelagat planer på en *nybyggnad för högskolans bibliotek*. Dessa planer ha nu fått en mera slutgiltig form under samarbete med »1947 års sakkunniga angående Stockholms Högskolas framtida ställning» och deras bibliotekstekniska expert docenten U. Willers. Enligt uppgjord kostnadsberäkning belöpa sig kostnaderna till 1 600 000 kronor varav 1 375 000 kronor för högskolans del och 225 000 kronor för vissa lokaler för Stockholms stadsbibliotek. För konstnärlig utsmyckning bör beräknas 40 000 kronor.

Enligt det uppgjorda stadsplaneförslaget har det visat sig möjligt att inom kvarteret Vega bereda plats för de zoologiska, fysiska och kemiska institutionerna enligt de lokalprogram, som återfinnas i naturvetenskapliga forskningskommitténs betänkande år 1945.

Zoologikum har placerats i hörnet av Teknolog- och Rådmansgatan. Utmed den förra har utbildats en huvudbyggnad i fyra våningar, som innehåller alla lokaler för undervisning och forskning med undantag för de museala samlingarna med tillhörande studierum, som förlagts till en två våningar hög flygel utmed Rådmansgatan. Sousterrängvåning under de båda byggnadsdelarna utnyttjas även för institutionens behov. Huvudbyggnaden kan med hänsyn till markdispositionen uppföras omedelbart, flygeln mot Rådmansgatan först sedan den där belägna låga envåningsbyggnaden avlägsnats. En påbyggnad av denna flygelbyggnad för zoologikums behov är även tänkbar. Kostnaderna ha överslagsvis beräknats till omkr. 1 500 000 kronor.

Kemikum har fått sin plats norr om zoologikum utmed Teknologgatan fram till hörnet av Kungstensgatan, i huvudsak på den plats där farmaceutiska institutets byggnad nu är belägen. Nybyggnaden är enligt förslaget avsedd att inrymma en undervisningsavdelning med tillhörande allmänna laboratorier samt forskningsavdelning, dels för den oorganiskt fysikaliska, dels för den organiskt kemiska ämnesgruppen. Huvudbyggnaden, som omfattar källare och fem våningar, kan ej uppföras förrän farmaceutiska institutet erhållit nya lokaler enligt föreliggande planer. Utförandet av flygelbyggnaden med den stora föreläsningssalen måste uppskjutas till den tidpunkt, då veterinärstyrelsen kan avstå från sitt nuvarande lokalbehov i tillbyggnaden till den gamla högskolebyggnadens norra flygel. Byggnadskomplexet drar en anläggningskostnad överslagsvis beräknad till omkr. 3 800 000 kronor.

Fysikum har placerats väster om gamla bergsskolan (Ryska institutet) mellan denna och farmaceutiska institutet. Den nya byggnaden skulle här få ett fritt och från tung trafik fredat läge. Det föreliggande lokalbehovet

har kunnat tillfredsställas inom en relativt hög koncentrerad byggnads-kropp föreslagen uppförd i en undre källarvåning, en sousterrängvåning och fem våningar. Byggnaden kan uppföras efter en förflyttning till kvarterets stora gård av den här belägna provisoriska envåningsbarackbyggnaden. Kostnaderna ha för denna byggnad, likaså överslagsvis, beräknats till omkr. 1 840 000 kronor, varav 20 000 kronor för flyttning av barackbyggnaden.

För att lösa uppvärmnings- och varmvattenfrågan till dessa tre institutioner samt samtidigt skapa en *värmecentral* även för gamla tekniska högskolan, gamla högskolan vid Kungstensgatan och kanslihuset har i den föreliggande planen föreslagits inredandet av en sådan central i gamla tekniska källarvåning intill nuvarande pannrum. Inklusivt ombyggnadsarbeten och utvändiga kulvertar belöpa sig kostnaderna för denna anläggning enligt gjorda kalkyler till 250 000 kronor.

Vid zoologiska institutionens avflyttning bli dess nuvarande lokaler i *kanslihusets* bottenvåning disponibla för högskolans administration. Bottenvåningen behöver delvis omdisponeras och grundligt repareras. I våningen 1 tr. upp erfordras en del väggrivningar med åtföljande kompletterings- och restaureringsarbeten i byggnadens södra del. Kostnaderna kunna uppskattas till omkr. 120 000 kronor.

Gamla högskolan vid Kungstensgatan kommer, sedan fysikum och kemikum erhållit sina nya institutionsbyggnader, att inrymma de botaniska, geologiska och mineralogiska institutionerna. Då värme- och sanitetsanläggningens ledningar och rör inom denna byggnad i en nära framtid torde vara uttjänta erfordras för ett iståndsättande härav en summa av omkr. 260 000 kronor.

För den sålunda föreslagna och för närvarande närmare överblickbara utbyggnaden av Stockholms högskola har i promemorian upptagits följande tids- och kostnadsschema:

1949—1950—1951

Psykologiska och genetiska institutionerna	kronor	275 000	
Biblioteksbyggnad	»	1 375 000	kronor 1 650 000

1951—1952

Zoologiska institutionen	kronor	1 500 000	
Del av panncentral	»	100 000	kronor 1 600 000

1953—1954

Reparation av kanslihuset	kronor	120 000	
Fysiska institutionen	»	1 840 000	
Del av panncentral	»	75 000	kronor 2 035 000

1955—1956

Kemiska institutionens 1:a etapp ..	kronor	2 300 000	
Del av panncentral	»	75 000	kronor 2 375 000

1956—1957

Kemiska institutionens 2:a etapp ..	kronor	1 500 000	
Gamla högskolans ledningar	»	260 000	kronor 1 760 000

Summa kronor 9 420 000.

I promemorian har slutligen berörts frågan om högskolans utbyggnad på längre sikt.

I en utbyggnadsplan på lång sikt för Stockholms Högskola bör man se fram mot den tidpunkt då den invid parken i kvarteret Kungsstenen belägna gamla högskolan har tjänat ut. Den är nu 40 år gammal och dess planläggning och utformning ha varit föga lämpade att tjäna de ändamål, för vilka den tagits i bruk. Inom en tidpunkt av 15 à 20 år torde byggnaden ej med fördel kunna användas utan alltför dryga underhålls- och driftskostnader. Av de tre här inrymda institutionerna torde de geologiska och mineralogiska lämpligen kunna erhålla nybyggnader inom kvarteret Luftspringarens norr om kårhuset belägna del, samt den botaniska kunna placeras i parkens södra parti. Ur stadsplanesynpunkt skulle härigenom den fördelen ernås, att, efter rivning av den gamla byggnaden, parken kunde sättas i direkt samband med Observatoriekullen, och stadsbilden befrias från en för denna massiv och tyngande faktor. Det är med hänsyn till här skisserade framtidsplaner jag ej anser mig höra föreslå, att zoologikum beredes plats inom denna park, vilket skulle bli nödvändigt om kemikums nybyggnad eller den del därav, som omfattar de allmänna laboratorierna och den oorganiska och fysikaliska kemiens ämnesgrupp, skulle behöva uppföras före zoologikum. I kvarteret Vega kan nämligen plats beredas för de enligt förslaget dit förlagda tre institutionerna endast med den i detta angivna placeringen. Att exempelvis byta plats mellan fysikum och kemikum eller denna institution och zoologikum så länge farmaceuter och veterinärer finnas kvar inom kvarteret skulle ej vara möjligt.

För att bereda plats för de naturvetenskapliga institutionernas utveckling hör alltså i stadsplanen den norra delen av kvarteret Luftspringaren göras till område för offentliga byggnader d. v. s. förses med A-beteckning. Denna åtgärd vore även ur brandsynpunkt önskvärd då här en mycket eldfarlig färgfabrik är belägen.

För de humanistiska institutionerna kommer genom det nya biblioteket och övertagandet av »Gamla Teknis» huvudbyggnad en del lokalfrågor att bli lösta. När den nya kemiska institutionsbyggnaden färdigställts, kan den organiska kemiens nuvarande lokaler i kvarteret Spelbomskan tagas i anspråk för dessa institutioners vidare behov. Laboratoriebyggnaden vid Sandåsgatan hör däremot även i fortsättningen tjäna sitt nuvarande ändamål för kemisk forskning. För att säkra en kommande utveckling och eventuellt bereda plats för en universitetsaula, vore det önskvärdt att i stadsplanen även kvarteren Stjärnan och Bergsmannen mindre förses med liknande A-beteckning.

Högskolans styrelse har i sin skrivelse den 10 juni 1949 framhållit, att styrelsen då ännu icke tagit ställning till den av Hedqvist uppgjorda planen för högskolans utbyggnad. Även om delade meningar kunde råda rörande angelägenhetsgraden av de olika företagen, gåve planen emellertid enligt styrelsens uppfattning ett klart uttryck för det mycket stora byggnadsbehov, som nu föreläge eller komme att göra sig gällande inom de allra närmaste åren.

I förslaget till huvudstat för högskolan har styrelsen under rubriken en-

gångskostnader för byggnadsarbeten upptagit ett belopp av 816 000 kronor, varav 475 000 kronor beräknats för uppförande av nybyggnad för humanistiska biblioteket och 341 000 kronor för inredning och utrustning av lokaler för institutionerna för psykologi och pedagogik samt genetik i tekniska högskolans gamla byggnad Drottninggatan 95 A i kvarteret Vega. För sistnämnda ändamål har styrelsen emellertid i en till ecklesiastikdepartementet den 2 juli 1949 inkommen underdånig skrivelse i stället räknat med en kostnad av i runt tal 337 000 kronor.

**Inredning och utrustning av lokaler för
institutionerna för psykologi och pedagogik samt genetik.**

Genom beslut den 30 juni 1948 förordnade Kungl. Maj:t, att det staten tillhöriga kvarteret Vega vid Drottninggatan i Stockholm med därå uppförda byggnader skulle reserveras för Stockholms högskolas framtida behov, dock att därigenom tills vidare icke skulle ske någon ändring beträffande den dåvarande dispositionen av byggnaderna. Sedermera anbefalldes Kungl. Maj:t genom beslut den 3 juni 1949 byggnadsstyrelsen att från och med den 1 juli 1949 till styrelsen för Stockholms högskola för begagnande för dess institutioner upplåta följande lokaler i ifrågavarande byggnader, nämligen dels de inom våningen en trappa upp belägna rummen nr 132—134, dels ock de inom våningen två trappor upp belägna rummen nr 164, 165 och 171—174. Tillika föreskrev Kungl. Maj:t, att förslag till ändringsarbeten inom de sålunda upplåtna lokalerna — även sådana arbeten, som avsåges att utföras på högskolans egen bekostnad — skulle underställas byggnadsstyrelsen för granskning och godkännande.

I nyssnämnda till ecklesiastikdepartementet den 2 juli 1949 inkomna skrivelse har *högskolans styrelse* anmält, att de lokaler, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 3 juni 1949 skulle upplåtas till högskolan, vore avsedda att disponeras av genetiska institutet och institutet för pedagogik och psykologi vid högskolan samt därvid vidare anfört bland annat följande.

I samråd med byggnadsstyrelsen har Stockholms högskola låtit genom professor Hedqvist utarbeta ritningar och kostnadsberäkningar rörande de ändringsarbeten m. m., som erfordras för att genetiska institutet samt institutet för psykologi och pedagogik skola kunna använda de för dem avsedda nya lokalerna. Kostnadsberäkningarna sluta på en summa av 265 000 kronor, däri icke inbegripna utgifter för utbyte av fönstersnickerier, för diskmaskin och apparatur i ett s. k. temperaturbeständighetsrum och för möbler. Kostnaderna för utbyte av fönstersnickerier, vilket utbyte enligt styrelsens uppfattning är nödvändigt, har beräknats till 10 000 kronor. Anskaffningskostnaden för diskmaskin, apparatur och möbler till genetiska institutet uppskattas till omkring 30 000 kronor. För möbler och viss annan utrustning till institutet för psykologi och pedagogik har beräknats en summa av 32 000 kronor. Sammanlagt skulle alltså för iordningställande av lokalerna erfordras ett belopp av i runt tal 337 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har förklarar sig icke ha något att erinra mot ritningar eller kostnadsberäkning.

Universitetskanslern har funnit det nödvändigt för högskolan att snarast möjligt taga i bruk de lokaler, som i tekniska högskolans gamla byggnad ställts till högskolans förfogande, och har därför förordat, att anslag beviljas för ändamålet. I sitt förslag till huvudstat för högskolan har kanslern för ändamålet beräknat ett belopp av i runt tal 340 000 kronor.

Nybyggnad för humanistiska biblioteket.

Med skrivelse den 30 augusti 1949 ha *1947 års sakkunniga för utredning rörande Stockholms högskolas framtida ställning* överlämnat betänkande med utredning och förslag rörande nybyggnad för Stockholms högskolas humanistiska bibliotek m. m.

Häröver ha utlåtanden avgivits den 14 november 1949 av *byggnadsstyrelsen*, den 1 december 1949 av *riksbibliotekarien*, den 31 januari 1950 av *universitetskanslern*, som hört humanistiska avdelningen och lärarrådet vid Stockholms högskola samt högskolans styrelse ävensom överbibliotekarierna vid universitetsbiblioteken i Uppsala och Lund, samt den 20 februari 1950 av *Stockholms stadsfullmäktige*.

De s a k k u n n i g a.

Nuvarande organisation m. m. Stockholms högskolas humanistiska bibliotek bildades år 1922 genom en sammanslagning av högskolans dåvarande seminariebibliotek i litteraturhistoria, historia, religionshistoria, nordiska språk och arkeologi. Sedermera ha de i biblioteket ingående ämnena utökats med tyska språket, engelska språket, romanska språk, latinska språket samt praktisk och teoretisk filosofi. De tillskott, som härefter möjliggjort, att humanistiska biblioteket kunnat betjäna de studerande, ha bestått av flera donationer av större och mindre omfattning. Redan före högskolans tillkomst hade emellertid till Högskoleföreningen i Stockholm, vilken tillkommit för att upprätta en högskola i huvudstaden, år 1873 överlämnats en större samling främst engelsk, fransk och tysk litteratur från 1600- och 1700-talen, vilken avsåndrats från svenska akademiens gamla bibliotek. Denna samling ingår nu organisatoriskt i humanistiska biblioteket. Vid sidan av donationerna har biblioteket utvecklats genom årliga inköp och genom bytesförvärv.

Det sammanlagda bokbeståndet vid humanistiska biblioteket uppgår för närvarande till omkring 5 500 löpmeter; antalet band kan beräknas till ungefär 150 000 och antalet broschyrer till omkring 15 000. Den årliga accessionen har tidigare uppgått till c:a 100 löpmeter och uppskattas nu till omkring 60 löpmeter.

Inom de representerade ämnena disponerar biblioteket, framhålla de

sakkunniga, numera delvis mycket värdefulla samlingar av en omfattning, motsvarande ett välrustat seminariebibliotek, vilka kunna sägas täcka litteraturbehovet — om ock med vissa luckor — för de akademiska studierna upp till de mera avancerade lärdomsproven. Detta gäller dock icke ifråga om arkeologi, beträffande vilket ämne bibliotekets samlingar icke utvecklats och kompletterats, såsom skett beträffande de övriga ämnena. De studerande inom detta ämne ha därför alltmera sökt sig till vitterhetsakademins bibliotek.

Humanistiska biblioteket flyttade år 1930 till de nuvarande lokalerna, Birgerjarlsgatan 20, varifrån sedermera, allteftersom utrymmesbristen tilltagit, delar av samlingarna måst överflyttas till andra, provisoriska lokaler.

I huvudlokalerna, Birgerjarlsgatan 20, finnes institutionens centrala expedition och här förvaras även den övervägande delen av bibliotekets mest efterfrågade litteratur. I dessa lokaler finnes vidare huvuddelen av arbetsplatserna, omkring 70 stycken.

Till fastigheten Uggleviksgatan 11 har förlagts en läsesal med referensbibliotek för propedeutiska studier med sammanlagt 30 arbetsplatser samt visst magasinsutrymme.

I Värtavägen 16 förvaras i två hyrda rum i en bostadsvåning en mindre del av samlingarna, huvudsakligen bestående av mindre efterfrågade verk.

Det i de nu angivna lokalerna förvarade bokbeståndet kan sägas utgöra humanistiska bibliotekets för studiebruk tillgängliga samlingar. Ifrågavärande bokmaterial uppgår till omkring 3 000 löpmeter.

Av de icke sålunda tillgängliga samlingarna förvaras i lokaler inom socialinstitutets byggnad, Odengatan 61, restupplagor av avhandlingar och visst annat bytesmaterial, sammanlagt omkring 300 hyllmeter.

I stadsbiblioteket, Sveavägen 73, disponerar högskolan större delen av de båda övre gallerierna i rotundan och förvarar där främst engelsk, fransk och tysk 1600- och 1700-talslitteratur, till större delen bestående av ovan nämnda, från svenska akademiens gamla bibliotek avsöndrade samling samt vidare av äldre donationer från universiteten i Köpenhamn och Oslo. Detta bestånd, som uppgår till omkring 700 löpmeter, är endast delvis katalogiserat och kan betraktas såsom undandraget de studerandes och forskandes bruk.

Av bokmaterialet är slutligen uppskattningsvis högst 1 500 löpmeter nedpackat i lådor och förvarat i »Spökslottet», Drottninggatan 116, och i stadsbibliotekets skyddsrum. Detta bestånd utgöres av olika till högskolan under skilda tider donerade privatbibliotek, vilka hittills icke alls eller endast delvis kunnat inordnas i bibliotekets samlingar. De nedpackade samlingarnas närmare sammansättning är okänd; dock kunna vissa slutsatser om den allmänna inriktningen dragas av kunskapen om de tidigare ägnarnas särskilda intressen.

Det genomsnittliga antalet besökare, som under senare tid gått betydligt tillbaka, är för närvarande vid huvudavdelningen omkring 50 och vid filialen, Uggleviksgatan 11, 6 personer om dagen.

Det är enligt de sakkunnigas mening uppenbart, att den rådande splitt-

ringen av humanistiska biblioteket på ett flertal helt skilda lokaler i många avseenden medför betydande olägenheter. Ur bibliotekets egen synpunkt framstår det såsom särskilt otillfredsställande, att personalen på grund härav icke kan rationellt utnyttja sin tjänstetid. Dubbel vakthållning blir sålunda en följd av arbetsplatsernas fördelning på två ställen. Då vaktmästarens tid till stor del måste åtgå för budskickning mellan de olika lokalerna eller arbete i de från huvudbiblioteket skilda bokmagasinen, komma många arbetsuppgifter av rent manuell art att åvila den övriga personalen, varigenom det egentliga biblioteksarbetet blir lidande. För de vid biblioteket studerande gör sig lokalsplittringen främst kännbar genom de orimligt långa tider för bokframtagning, som man måste räkna med i de ingalunda ovanliga fall, då efterfrågade arbeten förvaras i annan lokal än där beställningen sker.

Olägenheten med den nuvarande lokalsituationen sammanhänger emellertid, anför de sakkunniga vidare, icke uteslutande med bibliotekets splittring utan i minst lika hög grad med den rådande trångboddheten. Häri får sålunda ses den främsta anledningen till att stora delar av bokbeståndet, vilka torde innehålla verk av mycket betydande värde, alltjämt förvaras nedpackade och okatalogiserade. De trånga lokalförhållandena göra det vidare mycket svårt för besökaren att skaffa sig den önskvärda överblicken över bokmaterialet inom vederbörande fack.

Det är troligt, att de svåra omständigheter, under vilka biblioteket arbetar, avskräckt många studerande från besök och kommit dem att i stället använda sig av andra institutioner. Ett betydande antal studenter, även på det propedeutiska stadiet, ha sålunda förlagt t. o. m. sina tentamensstudier till kungl. biblioteket eller till stadsbiblioteket. Den sammanlagda besöksfrekvensen vid humanistiska biblioteket just nu får därför, enligt de sakkunnigas mening, icke uppfattas som något mått på det nuvarande och än mindre på det framtida behovet av arbetsplatser vid ett Stockholms högskolas humanistiska bibliotek.

Mot bakgrunden av den pågående upprustningen inom högskolan framstå de ogynnsamma förhållandena vid humanistiska biblioteket såsom särskilt otillfredsställande. Med hänsyn härtill och då planerna på en nybyggnad för biblioteket sedan lång tid tillbaka varit föremål för noggranna överväganden och väsentliga förutsättningar för deras realiserande numera föreliggande, vilja de sakkunniga förorda, att arbetet med en ny biblioteksbyggnad snarast igångsättes.

Bibliotekets allmänna inriktning och omfattning. En grundläggande fråga, till vilken ställning måst tagas inför förverkligandet av planerna på en nybyggnad för humanistiska biblioteket, är, anför de sakkunniga, den om det nya bibliotekets allmänna inriktning och omfattning. Problemställning-

en kan lämpligen formuleras sålunda: Skall det nya biblioteket ha karaktären av ett allmänt humanistiskt universitetsbibliotek med i största möjliga utsträckning kompletta samlingar inom alla hithörande fack och inriktat även på tillgodoseende av den avancerade forskningens behov, eller skall man nöja sig med seminariebibliotekets mera begränsade omfattning och hänvisa den avancerade forskningen till olika specialbibliotek eller kungl. biblioteket?

De sakkunniga framhålla, att de ägnat denna fråga särskild uppmärksamhet och härvid även inhämtat vederbörande ämnesrepresentanters uppfattning. De ha härvid kommit till det resultatet, att humanistiska biblioteket i princip icke bör organiseras vidlyftigare än som ett sammanfört seminariebibliotek för vissa av de till humanistiska avdelningen hörande ämnen. I ett avseende ifrågasätta de sakkunniga ett avsteg från denna allmänna princip, vilket närmare framgår av det följande.

Vid sitt ståndpunktstagande ha de sakkunniga bl. a. funnit de i Stockholm rådande speciella biblioteksförhållandena böra särskilt beaktas. I Stockholm finnas sålunda, förutom kungl. biblioteket, vars centrala uppgift det är att samla och bevara den svenska litteraturen, ett betydande antal vetenskapliga specialbibliotek, bland vilka i nuvarande sammanhang såsom exempel må nämnas svenska akademiens Nobelbibliotek, riksdagsbiblioteket samt riksarkivets och vitterhetsakademiens bibliotek. I själva verket kan sägas, att alla de humanistiska disciplinerna med undantag av språkvetenskaperna ha tillgång till bibliotek i Stockholm, vart och ett på sitt område jämförbart med universitetsbiblioteken. Avsaknaden av specialbibliotek för språkvetenskaperna har emellertid under de senare åren i viss mån kompensrats genom att kungl. biblioteket på viktiga punkter kunnat komplettera sitt bestånd inom både modern och klassisk filologi och även för den närmaste framtiden förväntas kunna fortsätta sin expansion inom dessa fack. Genom tillkomsten av ett fullgott seminariebibliotek för humaniora skulle alltså biblioteken i Stockholm kunna lika väl tillgodose den akademiska undervisningens och forskningens önskemål som fallet är i universitetsstäderna, där vid sidan av universitetsbiblioteken seminariebibliotek svara för undervisningens och de mindre avancerade studiernas behov. Härigenom skulle också, enligt de sakkunnigas mening, kungl. biblioteket komma att avlastas från studerande på det propedeutiska stadiet, varmed risken för bokmaterialets förslitning i undervisningens tjänst skulle undgås. Tack vare en dylik avlastning skulle det härjämte bli möjligt för kungl. biblioteket att giva sin bokanskaffning en mera vetenskaplig inriktning till främjande av de högre studierna och den avancerade forskningen.

Jämsides med nu redovisade skäl till förmån för en begränsning av det planerade biblioteket till att blott vara ett humanistiskt seminariebibliotek ha de sakkunniga anfört vissa omständigheter, som enligt deras mening

direkt tala emot inrättandet av ett bibliotek med universitetsbibliotekets omfattning.

De sakkunniga föreslå, att till det nya biblioteket förläggas boksamlingar och seminarielokaler blott för de ämnen, som redan nu äro knutna till biblioteket, med tillägg av det nytillkomna ämnet klassisk språkkunskap och kulturforskning, för vilket ämne det är en angelägen uppgift att skapa ett erforderligt seminariebibliotek. Humanistiska biblioteket skulle sålunda inrymma, förutom nyssnämnda ämne, ämnena litteraturhistoria, historia, allmän religionshistoria, nordiska språk, tyska språket, engelska språket, romanska språk, latinska språket samt praktisk och teoretisk filosofi. Härjämte synes det de sakkunniga lämpligt att finska institutets begränsade bokförråd, som redan tidigare räknats till humanistiska biblioteket, ehuru det inrymts i institutlokalen, Norrtullsgatan 2, förvaras inom humanistiska bibliotekets byggnad.

Övriga till humanistiska avdelningen hörande ämnens bibliotek äro, framhålla de sakkunniga, samtliga knutna till andra institutioner på sätt framgår av efterföljande uppställning:

nationalekonomi	socialinstitutet
statskunskap	d:o
pedagogik	institutet för psykologi och pedagogik
konsthistoria	konsthistoriska institutet
folklivsforskning	institutet för folklivsforskning
statistik	Stockholms stads statistiska kontor
teaterhistoria	Drottningholmsteaterns bibliotek
slaviska språk	ryska institutet.

Anledning saknas för närvarande enligt de sakkunnigas mening att föreslå någon ändring i detta av undervisningshänsyn och andra praktiska skäl betingade förhållande.

De sakkunniga ha beträffande varje särskilt ämne ägnat uppmärksamhet åt frågan, inom vilken biblioteksinstitution i Stockholm förutsättningar för högre studier borde vara för handen. Före sitt ställningstagande härutinnan ha de sakkunniga inhämtat vederbörande ämnesrepresentanters uppfattning. Från företrädare för ämnena historia, litteraturhistoria, religionshistoria, praktisk och teoretisk filosofi samt latin har därvid kungl. biblioteket bestämt förordats. I fråga om ämnena engelska, romanska språk, tyska och nordiska språk har däremot rätt tvekan. Man torde dock, framhålla de sakkunniga, få räkna med att doktorsavhandlingar i de filologiska ämnena i fortsättningen liksom hittills huvudsakligen komma att utarbetas inom humanistiska biblioteket. För den skull kan det, särskilt i betraktande av att språkvetskaperna sakna tillgång till specialbibliotek i Stockholm, övervägas om icke humanistiska biblioteket, med avsteg från den tidigare angivna principen ifråga om bibliotekets omfattning, borde

utbyggas så att det vid sidan av sin ställning såsom seminariebibliotek kunde göra tjänst som ett vetenskapligt specialbibliotek för moderna språk. Problemet synes här vara att åstadkomma en lämplig avvägning mellan humanistiska biblioteket och kungl. biblioteket, där, såsom nämnts, en viss expansion inom dessa fack pågår. Motsvarande problem lär även vara aktuellt för latinska språkets vidkommande. De sakkunniga ha emellertid icke ansett sig behöva taga slutlig ställning till dessa spörsmål, utan förorda att härav föranledda avvägningsfrågor göras till föremål för fortsatta överläggningar mellan vederbörande bibliotekschefer och ämnesrepresentanter. Vad slutligen angår det nytillkomna ämnet klassisk språkvetenskap och kulturforskning måste frågan om de högre studiernas förläggning på grund av ämnets särpräglade sammansättning enligt de sakkunnigas mening bedömas särskilt från fall till fall, varvid studiernas speciella inriktning blir avgörande vid valet mellan specialbibliotek, kungl. biblioteket, humanistiska biblioteket och andra till högskolan knutna bibliotek.

I samband med övervägandena om humanistiska bibliotekets omfattning ha de sakkunniga även övervägt frågan om lämpligheten att från biblioteket avskilja och till andra institutioner överlämna vissa delar av samlingarna, som härigenom kunde bli till större gagn för studier och forskning. Härvid har uppmärksamheten särskilt riktats på det bestånd, som nu förvaras i stadsbibliotekets rotunda. Ifrågavarande delvis okatalogiserade samling har vid prov visat sig innehålla ett flertal synnerligen värdefulla verk, av vilka många saknas i kungl. biblioteket. Då detta bokmaterial icke lämpligen kan placeras i öppna samlingar, synes det ändamålsenligt, att kungl. biblioteket får tillgodogöra sig dels de delar av samlingen, som icke förut finnas vid denna institution, och dels sådana verk, som genom pärmstämplar, proveniensanteckningar och dylikt erbjuda ett direkt bokhistoriskt intresse. I samlingen ingår även mycken äldre utländsk vitterhet, som redan finnes i kungl. biblioteket och icke heller skulle fylla någon uppgift i högskolebiblioteket. Detta material bör, enligt de sakkunnigas förmenande, återgå till svenska akademien, som i Nobelbiblioteket har landets ledande specialbibliotek för skönlitteratur och litteraturhistoria och som i stor utsträckning betjänar lärare och studenter vid högskolan.

Förslag till nybyggnad. De sakkunniga erinra om att stadsfullmäktige den 20 november 1939 medgivit upplåtelse till styrelsen för Stockholms högskola för uppförande av en biblioteksbyggnad av viss tomt, numera be-tecknad såsom nr 5 i kvarteret Spelbomskan, med tomträtt på 100 år mot en formell årlig avgäld av 100 kronor. Därvid förutsattes, att vissa lokaler skulle erhållas i byggnaden för stadsbibliotekets framtida behov av ökat utrymme. De första byggnadsritningarna, utarbetade av arkitekten

professor Paul Hedqvist, förelågo färdiga på våren 1942. Sedermera ha vissa överarbetningar företagits delvis på grund av att plats inom den nya byggnaden ansetts böra beredas för två ämnen utöver vad som från början varit tänkt, nämligen historia, vilket fack tidigare avsetts att förläggas till Stockholms stadsarkivs planerade nybyggnad vid Kungsklippan, samt det vid högskolan nytillkomna ämnet klassisk språkvetenskap och kulturforskning.

Det omarbetade förslaget, som åskådliggjorts å åtta av Hedqvist uppräta- tade, den 8 april 1949 dagtecknade ritningar, innebär i huvudsak följande disponering av byggnaden.

I h u v u d b y g g n a d e n i *bottenvåningen* inrymmas entré med kapp- rum och toaletter, bibliotekshall (samtidigt katalogrum), proseminariesal med lärarrum, låneexpedition, arbetsrum, bokbinderi samt en vaktmästar- bostad om två rum och kök och matrum. *Våningen 1 trappa* inrymmer se- minarium för nordiska språk och litteraturhistoria med fyra lärarrum, rökrum och toaletter, bibliotekarierum, två tjänsterum samt rum för läs- apparater, lunchrum med pentry för tjänstepersonalen samt 10 forskarcel- ler. *Våningen 2 trappor* innehåller seminarierum för tyska språket, engelska språket, latinska språket samt romanska språk med sammanlagt sex lä- rarrum, 10 forskarceller, ett rökrum samt toaletter. Till *våningen 3 trap- por* ha förlagts seminarierna för filosofi (praktisk och teoretisk), reli- gionshistoria och historia med fem lärarrum samt seminarielokal för äm- net klassisk språkvetenskap med kulturforskning med ett lärarrum även- som 10 forskarceller, rökrum och toaletter.

I f l y g e l n, vilken är lägre än huvudbyggnaden, har placerats den stora läktarförsedda läsesalen om 280 kvm. Intill denna ligga ovan varandra två tidningshallar, vardera om 150 kvm, avsedda för stadsbibliotekets behov.

Källaren under huvudbyggnaden har i fyra våningar bokmagasin, till- sammans omkring 400 kvm, panncentral, skyddsrum och källarutrymmen för vaktmästarbostaden. Under flygelbyggnaden tillkommer ytterligare 400 kvm bokmagasin, vilka emellertid äro avsedda för stadsbibliotekets behov.

Sammanlagt finnes plats för 7 200 löpmeter; hyllutrymmena i lärarrum, tjänstelokaler och studieceller äro här icke medräknade. Studiecellerna ha i samtliga våningar förlagts till samma parti av byggnaden, vilket kan avstängas från övriga lokaler i huset och nås genom en trappa med direkt förbindelse med huvudentrén.

Kostnadsberäkning. På grundval av i maj 1949 rådande priser ha kost- naderna för den föreslagna biblioteksbyggnaden beräknats till 1 600 000 kronor, varav 1 375 000 kronor belöpa på humanistiska biblioteket och 225 000 kronor på stadsbiblioteket. Härutöver föreslås ett belopp av 40 000 kronor till konstnärlig utsmyckning av själva byggnaden, varav 5 000 kro- nor anses belöpa på stadsbiblioteket. Eventuell konstnärlig utsmyckning av den öppna platsen framför byggnaden anses böra ankomma på Stock- holms stad. Erforderliga inventarier för högskolebiblioteket beräknas kom- ma att kosta 183 000 kronor. Vid denna beräkning har hänsyn tagits till

att bokhyllor för omkring 2 000 löpmeter, vilka anskaffats eller beställts för det nuvarande bibliotekets behov, avpassats för en framtida överflyttning till den nya byggnaden.

Finansiering. Genom beslut den 28 maj 1937 och den 10 juni 1938 har Kungl. Maj:t av lotterimedel beviljat högskolan anslag å sammanlagt 250 000 kronor såsom bidrag till kostnaderna för uppförande av en biblioteksbyggnad. Till hugfästade av minnet av sitt 75-årsjubileum beviljade Stockholms stadsfullmäktige den 25 april 1938 ett anslag å 250 000 kronor till högskolan att användas för ifrågavarande ändamål. De nämnda anslagen med upplupen ränta uppgingo den 1 januari 1949 till i runt tal 600 000 kronor. Till detta belopp komma garanterade donationsmedel från K. och A. Wallenbergs stiftelse på 300 000 kronor. Det sammanlagda till förfogande stående beloppet är alltså omkring 900 000 kronor.

De sakkunniga framhålla, att högskolans behov av medel för själva byggnadsprojektets genomförande utöver sålunda redan disponibla medel utgör omkring 510 000 kronor, häri inräknat på högskolan belöpande del av kostnaden för konstnärlig utsmyckning.

Personalbehov. De sakkunniga finna det sannolikt, att den nuvarande personalen, förstärkt med en amanuens och en assistent, skall visa sig tillfyllest för nyorganisationen. Det kan dock ej uteslutas, anförda de sakkunniga, att framtida erfarenhet av de nya verksamhetsformerna kan visa behov av ytterligare personalförstärkning. Bibliotekets chef synes de sakkunniga ifråga om lönegradsplacering böra jämföras med förste bibliotekarie och den övriga personalens avlöningsförhållanden fastställas i enlighet med vad som gäller eller kan komma att gälla för bibliotekspersonal vid de statliga biblioteken.

Anslag för bokinköp och bokbindning. De sakkunniga förordade ett årsanslag för detta ändamål med 40 000 kronor och engångsanslag för komplettering av äldre litteratur med 210 000 kronor att fördelas på sju år. För bindning av det nedpackade, ännu okatalogiserade bokbeståndet föreslås ett anslag på 60 000 kronor, att utgå med lika belopp under fem år. Det föreslagna årsanslaget för bokinköp och bokbindning har bedömts med utgångspunkt från att högskolan hade tillgång till en årsskrift, vilken såsom bytesobjekt i hög grad skulle begränsa behovet av kontanta anslag. De sakkunniga understryka angelägenheten av att högskolans sedan länge hysta planer på en dylik årsskrift nu förverkligas.

Stockholmsbibliotekens samarbetsnämnd. Den uppläggning och organisation av Stockholms högskolas humanistiska bibliotek, som de sakkunniga rekommendera, har såsom grundläggande förutsättning en utveckling och intensifiering av samarbetet mellan Stockholmsbiblioteken. Med anledning härav har med de sakkunnigas medverkan bildats en samarbetsnämnd. De grundläggande frågorna för nämndens verksamhet skulle

i huvudsak omfatta bibliotekens inköpsområden, de utländska bytesförbindelserna, låneförbindelser mellan Stockholmsbiblioteken och frågor rörande öppethållande, personalrekrytering m. m.

Remissyttranden.

Byggnadsstyrelsen har under förutsättning att det uppgjorda lokalprogrammet ansåges riktigt avvägt icke något att erinra mot det föreliggande ritningsförslaget eller de beräknade kostnaderna för byggnadsföretagets genomförande.

Riksbibliotekarien betonar den utomordentliga vikten av att Stockholms högskolebiblioteks byggnadsfråga snarast möjligt bringas till sin lösning efter de linjer, som blivit uppdragna i betänkandet. Behovet av förbättrade biblioteksförhållanden för den studerande högskoleungdomen i Stockholm vore särdeles stort, och en förbättring vore därför ytterst önskvärd. De föreliggande ritningarna vittnade om god praktisk blick och ändamålsenlig disposition av utrymmena.

Överbibliotekarien vid universitetsbiblioteket i Uppsala T. Kleberg har beträffande frågan om det tilltänkta bibliotekets omfattning och inriktning ansett, att alla skäl syntes tala för de sakkunnigas grundtanke, att Stockholms högskolas humanistiska bibliotek finge karaktären av ett välrustat seminariebibliotek och att uppgiften att fungera som humanistiskt universitetsbibliotek skulle i huvudsak anförtros åt kungl. biblioteket. Nödvändiga förutsättningar för att sistnämnda bibliotek skulle kunna fylla denna tilltänkta uppgift vore dock dels att dess lokaler utan längre dröjsmål utvidgades, dels ock att kungl. biblioteket genom ökade inköpsanslag sattes i stånd att systematiskt utbygga sina samlingar, särskilt inom de humanistiska disciplinerna.

Enligt Kleberg borde kungl. biblioteket även i fråga om de filologiska disciplinerna fungera som universitetsbibliotek och högskolans humanistiska bibliotek som seminariebibliotek. Det vore både opraktiskt och ekonomiskt att ur övriga humanistiska ämnesgrupper utbryta de språkliga. Ur forskningens synpunkt syntes det Kleberg sannolikt vara en fördel om delar av humanistiska bibliotekets samlingar kunde överföras till kungl. biblioteket.

Överbibliotekarien vid universitetsbiblioteket i Lund G. Carlquist har framhållit, att det icke vore tillrådligt att genom den diskuterade gränsdragningen mellan det humanistiska bibliotekets och kungl. bibliotekets verksamhetsområden, innebärande att inom vissa vetenskapliga fack — närmast de moderna språken — även de högre studierna skulle förläggas till det förstnämnda biblioteket, beröva kungl. biblioteket något av dess karaktär av enkannerligen humanistiskt universalbibliotek. Seminariebiblioteket vore och måste enligt Carlquists mening vara i princip ett

presensbibliotek, vars bokbestånd i huvudsak endast vore tillgängligt för en begränsad publik. Fastlåsandet av exempelvis en stor del av den språkvetenskapliga litteraturen till ett presensbibliotek skulle obetingat hava ogynnsamma konsekvenser för kungl. bibliotekets möjlighet till insats i den interurbana lånerörelsen.

Humanistiska avdelningen vid Stockholms högskola har, med instämmande av *högskolans lärarråd*, bland annat uttalat, att avdelningen anslöte sig till de sakkunnigas principiella synpunkter i fråga om det nya biblioteket, i den mån dessa innebure, att detta skulle tjänstgöra som seminariebibliotek med öppna samlingar för de ämnen, som knötes till biblioteket, och att det därutöver skulle utbyggas till vetenskapligt specialbibliotek i de filologiska disciplinerna.

Högskolans styrelse har anfört, att styrelsen tillstyrkte de i betänkandet framlagda förslagen.

Universitetskanslern har beträffande frågan om bibliotekets inriktning och omfattning uttalat, att han i huvudsak anslöte sig till den uppfattning, varåt överbibliotekarierna Kleberg och Carlquist givit uttryck. Kanslern har vidare understrukit nödvändigheten av en försiktig planläggning av humanistiska bibliotekets verksamhetsområde, enär den planerade byggnaden erbjöde relativt begränsade utvidgningsmöjligheter. Principen om humanistiska bibliotekets karaktär av seminariebibliotek syntes därför kanslern böra upprätthållas även då det gällde de filologiska disciplinerna.

Med hänsyn till att högskolan för närvarande disponerar omkr. 900 000 kronor till nybyggnad för humanistiska biblioteket, synes det kanslern tillräckligt, om för nästa budgetår å högskolans stat upptages ett anslag av 50 000 kronor för ändamålet.

Stockholms stadsfullmäktige ha återopat i stadskollegiets utlåtande nr 38 för år 1950 intagna yttranden av biblioteksnämnden, drätselnämnden och borgarrådsberedningen.

Biblioteksnämnden har bland annat anfört, att nämnden i huvudsak intet hade att erinra mot de nu framlagda planerna rörande nybyggnad för högskolans humanistiska bibliotek, men att nämnden icke ansåge den för stadsbiblioteket ämnade delen omedelbart nödvändig för bibliotekets eget behov.

Drätselnämnden har, under återopande av ett av kammarkontoret avgivet tjänsteutlåtande, i princip tillstyrkt föreslagen nybyggnad för Stockholms högskolas humanistiska bibliotek och förordat, att den för stadsbiblioteket avsedda delen av byggnaden uppföres i en senare etapp och att därvid utformningen av densamma omprövas.

Borgarrådsberedningen har anfört följande.

I den av särskilt tillkallade sakkunniga år 1947 avgivna utredningen angående Stockholms högskolas ekonomiska förhållanden framhölls önskvärdheten av att högskolans biblioteksfråga bringades till sin lösning. Behovet av en nybyggnad för högskolans humanistiska bibliotek har ytterligare understrukits och styrkts av den föreliggande utredningen. I princip ha stadsfullmäktige redan tidigare tagit positiv ställning till sakfrågan genom beviljande av anslag till uppförande av byggnaden, kostnadsfritt upplåtande av tomt för ändamålet och antagande av stadsplan för kvarteret Spelbomskan. Liksom biblioteksnämnden och drätselnsämnden tillstyrker beredningen, att den föreslagna nybyggnaden för högskolans humanistiska bibliotek nu kommer till stånd. Med hänsyn likväl till att önskemålet om nya stadsbiblioteksfilialer i nuvarande läge synes vara mera angeläget än frågan om utvidgning av huvudbibliotekets lokaler tillstyrker beredningen den av biblioteksnämnden och drätselnsämnden förordade begränsningen, innebärande att den för stadsbiblioteket avsedda delen av byggnaden uppföres i en senare etapp. Utformningen av stadsbibliotekets lokaler bör därvid göras till föremål för omprövning.

Frågorna om det framtida personalbehovet vid högskolans humanistiska bibliotek samt om anslag för inköp och inbindning av böcker böra enligt beredningens mening prövas i sedvanlig ordning i samband med fastställande av stat för högskolan.

Departementschefen. I samband med att högskolans styrelse äskat anslag för nästa budgetår till vissa byggnadsarbeten vid högskolan har styrelsen redovisat en plan för högskolans utbyggnad under de närmaste åren. Denna plan, till vilken styrelsen icke tagit slutlig ställning, innehåller för åren 1949—1957 byggnadsföretag för en sammanlagd kostnad av i runt tal 9,5 miljoner kronor. Huvudparten av kostnaderna faller på byggnader för högskolans naturvetenskapliga institutioner, för vilka enligt planen utrymme kan beredas i kvarteret Vega (gamla tekniska högskolans mark), som av statsmakterna reserverats för Stockholms högskolas räkning. Först i tidsplanen komma emellertid de två byggnadsföretag, till vilka medel upptagits i nu föreliggande statförslag, nämligen dels inredning och utrustning av lokaler för instituten för psykologi och pedagogik samt för genetik i en av gamla tekniska högskolans flyglar i kvarteret Vega, dels ock en ny biblioteksbyggnad på den av stadsfullmäktige i Stockholm för detta ändamål år 1939 upplåtna tomten vid Odengatan mellan stadsbiblioteket och socialinstitutet. Båda dessa byggnadsföretag synas vara av den angelägna art och så fristående från högskolans fortsatta utvidgningsbehov att de kunna beslutas utan ställningstagande till utbyggnadsplanen i dess helhet.

De lokaler, som nu avses skola inredas och utrustas för instituten för psykologi och pedagogik samt för genetik, ha upplåtits till högskolan jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 3 juni 1949. Kostnaderna för lokalernas iordningställande ha beräknats till 337 000 kronor, varav 275 000 kronor

avse egentliga byggnadskostnader och 62 000 kronor kostnader för möbler m. m. Jag förordar att för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår beräknas 337 000 kronor.

Av den lämnade redogörelsen torde klart ha framgått, att ett trängande behov föreligger att nu realisera de sedan åtskilliga år föreliggande planerna på att uppföra en nybyggnad för högskolans humanistiska bibliotek. Mot det av 1947 års sakkunniga för utredning rörande Stockholms högskolas framtida ställning nu framlagda förslaget till nybyggnad för biblioteket och de riktlinjer, som varit vägledande för byggnadsföretagets utformning, har jag i huvudsak icke funnit anledning till erinran. Jag delar således de sakkunnigas mening, att det humanistiska biblioteket i princip icke bör organiseras vidlyftigare än som ett sammanfört seminariebibliotek för vissa av de till humanistiska avdelningen hörande ämnena samt att vissa delar av de nuvarande boksamlingarna böra avsöndras. Till den av de sakkunniga och vissa remissinstanser berörda frågan, huruvida biblioteket, med avsteg från nämnda princip, bör utbyggas så, att det vid sidan av sin ställning som seminariebibliotek kan göra tjänst jämväl som vetenskapligt specialbibliotek i vissa filologiska discipliner, torde ställning icke behöva tagas i förevarande sammanhang.

Kostnaderna för byggnadens uppförande och konstnärliga utsmyckning ha beräknats till 1 640 000 kronor. Härav belöpa 1 410 000 kronor å den för humanistiska biblioteket avsedda delen av nybyggnaden och återstoden å den del av byggnaden, som avsetts för Stockholms stadsbibliotek men som enligt stadsfullmäktiges beslut bör hänföras till en senare byggnadsetapp. Då högskolan för närvarande disponerar c:a 900 000 kronor för ifrågavarande byggnadsföretag, skulle härutöver erfordras 510 000 kronor, att täckas enligt gällande regler på högskolans stat. Med hänsyn till storleken av det redan disponibla beloppet för byggnadsföretaget, synes det mig icke vara erforderligt, att några medel för ifrågavarande ändamål upptagas i högskolans stat redan för nästa budgetår.

Jag tillstyrker alltså, att nybyggnad för humanistiska biblioteket uppföres i huvudsaklig överensstämmelse med föreliggande ritningsförslag med de ändringar däri, som må föranledas av att den för stadsbiblioteket avsedda delen av nybyggnaden ställes på framtiden. Stockholms stads fastighetskontors husbyggnadsavdelning har i ärendet framhållit, att kostnaderna för byggnadsföretaget skulle kunna nedbringas, om det med hänsyn till spårvägstunnelns läge vore möjligt att med bibehållande av lokalytan förlägga källarutrymmena i ett färre antal plan än de föreslagna fyra. I sådant fall kunde nämligen dels grunden utföras enklare, dels sprängningsarbetena inskränkas. Jag förutsätter, att vederbörande beaktar detta uttalande.

De av de sakkunniga berörda frågorna om det framtida personalbehovet

vid högskolans humanistiska bibliotek samt om anslag för anskaffande av inventarier samt för inköp och inbindning av böcker för biblioteket böra prövas framdeles i samband med fastställande av stat för högskolan.

Den på de sakkunnigas initiativ bildade Stockholmsbibliotekens samarbetsnämnd synes mig kunna medverka till en betydelsefull rationalisering av huvudstadens biblioteksförhållanden.

Vid bifall till vad jag under detta avsnitt förordat bör i högskolans huvudstat för nästa budgetår upptagas en ny, obetecknad utgiftspost å 337 000 kronor.

7. Pensioner och livräntor.

Denna utgiftspost, som nu är uppförd med förslagsvis 160 000 kronor, disponeras på sätt framgår av s. 533 i statsliggaren.

Styrelsen har föreslagit, att posten uppföres med oförändrat belopp. *Kanslern* har tillstyrkt detta förslag.

Departementschefen. I enlighet med föreliggande förslag torde denna utgiftspost böra uppföras med oförändrat belopp, 160 000 kronor.

D. Huvudstatens inkomstsida. Anslagsbehovet.

Högskolans styrelse har beräknat intäkterna — utöver statsbidrag och bidrag från Stockholms stad — sålunda:

Avkastning av högskolans fonder	kronor	565 000
Avgifter från de studerande	»	395 000
Hyror och arrenden	»	31 900
Bidrag från enskilt håll	»	44 700
Diverse inkomster	»	3 900.

Avkastning av högskolans fonder. *Kanslern* tillstyrker den av *styrelsen* företagna uppräknningen av denna inkomstpost med 5 000 kronor.

Avgifter från de studerande. *Styrelsen* har upptagit denna post med oförändrat belopp, 395 000 kronor. *Kanslern* anför, att avgifterna för kalenderåret 1949 enligt från högskolan under hand lämnad uppgift uppgått till 420 000 kronor. På grund härav anser *kanslern* en höjning av denna inkomstpost med förslagsvis 15 000 kronor till 410 000 kronor kunna vidtagas för nästa budgetår.

Hyror och arrenden. *Kanslern* tillstyrker den av *styrelsen* företagna uppräknningen av denna post med 6 400 kronor, avseende hyresavgift för två nytillkomna lokaler.

Bidrag från enskilt håll. *Styrelsens* förslag innebär en sänkning av denna inkomstpost med 3 500 kronor. *Kanslern* anser, att posten bör upptagas med oförändrat belopp, 48 200 kronor.

Diverse inkomster. *Kanslern* tillstyrker, att posten i enlighet med styrelsens förslag upptages med 3 900 kronor, vilket innebär en sänkning med 900 kronor.

Departementschefen. Vad beträffar beräkningen av intäkterna — utöver statsbidrag och bidrag från Stockholms stad — godtager jag kanslerns förslag. Jag beräknar alltså inkomsterna utöver statsbidraget och bidraget från Stockholms stad sålunda:

Avkastning av högskolans fonder	kronor	565 000
Avgifter från de studerande	»	410 000
Hyror och arrenden	»	31 900
Bidrag från enskilt håll	»	48 200
Diverse inkomster	»	3 900
		Summa kronor 1 059 000.

Jag har i det föregående förordat, att huvudstatens utgiftssida skulle beräknas sålunda:

Avlöningar, <i>förslagsvis</i>	kronor	2 275 000
Bidrag till vissa institutioner	»	153 000
Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	»	443 600
Materiel m. m.	»	369 000
Engångskostnader för materielanskaffning	»	50 000
Engångskostnader för byggnadsarbeten	»	337 000
Pensioner och livräntor, <i>förslagsvis</i>	»	160 000
		Summa kronor 3 787 600.

Anslagssumman skulle vid bifall till vad jag föreslagit komma att uppgå till (3 787 600 — 1 059 000 =) 2 728 600 kronor, varav Stockholms stads bidrag utgör minimibeloppet 700 000 kronor och statens bidrag 2 028 600 kronor. Förslagsanslaget till Bidrag till Stockholms högskola bör alltså uppföras med sistnämnda belopp, vilket innebär en anslagshöjning med 456 100 kronor.

E. Hemställan.

Under åberopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna följande huvudstat för Stockholms högskola att tillämpas under budgetåret 1950/51:

H u v u d s t a t.

Utgifter:

- | | | |
|--|--------|-----------|
| 1. Avlöningar, <i>förslagsvis</i> | kronor | 2 275 000 |
| 2. Omkostnader, <i>förslagsvis</i> | » | 443 600 |

3. Materiel m. m.	kronor	369 000
4. Engångskostnader för materielan- skaffning	»	50 000
5. Engångskostnader för byggnads- arbeten	»	337 000
6. Bidrag till vissa institutioner	»	153 000
7. Pensioner och livräntor, <i>förslagsvis</i>	»	160 000
		Summa kronor 3 787 600.

Inkomster:

1. Avkastning från högskolans fonder	kronor	565 000
2. Avgifter från de studerande	»	410 000
3. Hyror och arrenden	»	31 900
4. Bidrag från enskilt håll	»	48 200
5. Diverse inkomster	»	3 900
6. Bidrag från Stockholms stad	»	700 000
7. Bidrag från staten	»	2 028 600
		Summa kronor 3 787 600.

b) till *Bidrag till Stockholms högskola* för budgetåret 1950/51 anvisa ett förslagsanslag av 2 028 600 kronor.

II. Bidrag till anordnande av en internationell engelskspråkig kurs vid Stockholms högskola.

Kommittén för universitetskursen för amerikanska studenter vid Stockholms högskola har anhållit, att för anordnande av en internationell engelskspråkig kurs rörande svenska samhällsförhållanden vid nämnda högskola måtte för budgetåret 1950/51 anvisas ett statsanslag av 65 500 kronor. Med framställningen avses att möjliggöra fortsättandet av en under de senaste åren anordnad liknande kurs för amerikanska studenter. Rörande sistnämnda kurs har upplysts bland annat:

Kursverksamheten påbörjades vårterminen 1947 på initiativ av Sverige-Amerika stiftelsen, svenska institutet och högskolan. Kursen har sträckt sig över ett läsår. För organisering och planering svarar kommittén, i vilken bland annat finnas representanter för intresserade institutioner. Högskolans rektor har utsett inspektör för kursen.

Kurserna ha huvudsakligen inriktats på samhällsvetenskapliga studier, så gott som uteslutande rörande svenska förhållanden. Till deltagare uttogos huvudsakligen »graduate students». Urvalet av deltagare har skett under medverkan av svenska beskickningen i Washington och American scandinavian foundation. Den samhällsvetenskapliga undervisningen jämte viss undervisning i litteraturhistoria meddelas på engelska. Samtidigt gives omfattande undervisning i svenska, huvudsakligen under första terminen, med syfte att sätta deltagarna i stånd att begagna svenskspråkig litteratur. Kursen omfattar föreläsningar, skriftliga prov, seminarieövningar, studiebesök m. m. och examensprov. Erhållna betyg ha deltagarna fått tillgodoräkna sig vid amerikanska universitet.

Hittills ha 97 studenter genomfört helt läsår vid kursen. Åtskilliga studenter ha stannat i Sverige för fortsatta studier eller avhandlingsarbete. Otvivelaktigt är ett studentutbyte av detta slag av största värde för förbindelserna mellan Amerika och Sverige. Kursen har rönt stor uppskattning hos elever m. fl.

Ekonomiskt ha kurserna hittills baserats på den s. k. G.-I. Bill of Rights, enligt vilken de amerikanska studenter, som fått sina studier avbrutna genom tjänstgöring i den amerikanska krigsmakten, kunnat få understöd för sina återupptagna studier dels genom personliga understöd, dels genom betalning till läroanstalt av terminsavgifter och kurslitteratur med högst 500 dollars per läsår. Kursens ekonomi har varit helt beroende på att detta högsta belopp kunnat påräknas för samtliga elever.

Den dollarvaluta, som hittills tillförts Sverige genom kurserna, kan beräknas till över 250 000 dollars.

Enligt vad kommittén anfört hade emellertid studenterna i U. S. A. efter hand utnyttjat de förmåner, som utgjort den nuvarande kursens ekonomiska grundval. Då kursavgifterna vore allför höga för att mer än ett fåtal studenter skulle kunna bekosta undervisningen med egna medel, hade antalet kvalificerade sökande sjunkit avsevärt under det sista året. Kommittén har därför funnit det absolut nödvändigt, om kursen skulle kunna fortgå, att kursavgiften sänktes avsevärt. För att täcka därvid uppkommande underskott finnes inga medel tillgängliga, för så vitt icke statsanslag kunde påräknas. Under sådana förutsättningar kunde det emellertid råda tvekan om, huruvida det vore skäl att anordna en dylik kurs enbart för amerikanska studenter. Kommittén vore av den uppfattningen, att kursen skulle vinna i värde, om den utvidgades till en internationell engelskspråkig kurs rörande svenska samhällsförhållanden. Beträffande en sålunda förändrad kurs har kommittén anfört bland annat följande.

Vid en dylik omläggning bli kraven på undervisningens omfattning och på lärarnas personliga insatser avsevärt större, då de studerandes erfarenheter och förkunskaper komma att variera så mycket, att en rent personlig studiehandledning blir nödvändig. Vissa heltidsanställda lärarkrafter bli då oundgängliga. Att märka är dessutom, att det visat sig svårt att behålla de lärare, vilka ha undervisningen som hisyssla, och att de studerande icke alltid kunnat få ta lärarnas tid i anspråk så mycket som de räknat med och faktiskt behöva.

I efterföljande förslag räknas med tre heltidsanställda lärare: två docenter i samhällsvetenskapliga ämnen och en språklärare. Med hänsyn till arbetets svårighetsgrad och kraven på såväl språkkunskaper som utlandserfarenhet har arvudet för två docenter satts så högt som motsvarande lönegrad Ca 33 och för språkläraren motsvarande lönegrad Ca 30. Detta torde vara nödvändigt, om fullgoda krafter skola stå till buds. Av de båda samhällsvetenskapliga lärarna skulle den ene tillika vara kursledare. Hans undervisning begränsas till 3 timmar i veckan under 30 veckor. Den andre bör undervisa 4 timmar i veckan under samma tid. Den ene bör vara nationalekonom och den andre statsvetenskapsman. Språkläraren, som tillika bör vara kursens sekreterare, beräknas undervisa 8 timmar i veckan.

De relativt höga administrationskostnaderna förklaras genom behovet att ta hand om de studerandes personliga problem, bostadsanskaffning m. m. i en utsträckning, som icke kommer i fråga beträffande svenska studerande. Kostnaderna för telefon m. m. ha beräknats efter utgifterna för 1948—49 års kurs. Posten till ersättning till utländska myndigheter m. m. har beräknats efter de kostnader, som uppstått genom American scandinavian foundations och utrikesdepartementets medverkan.

Avgiften för dessa kurser kan icke sättas högre än 500 kronor per läsår. Antalet kursdeltagare beräknas till 45.

Undervisningen bör omfatta svenska, inledande samhällsvetenskaplig kurs, statskunskap och utrikespolitik, nationalekonomi, socialpolitik, specialföreläsningar och seminarier.

Med utgångspunkt häri kunna utgifterna beräknas som följer:

Heltidsanställd personal:

En lärare, tillika kursledare (undervisar 90 timmar)	kronor	17 400
En lärare (undervisar 120 timmar)	»	17 400
En språklärare, tillika sekreterare (undervisar 240 timmar)	»	15 500
En biträdande sekreterare	»	7 200

Övriga undervisningskostnader:

Svenska, 480 timmar à 12 kronor	kronor	5 760
Samhällsvetenskaplig undervisning, 55 timmar à 70 kronor	»	3 850
Studiebesök	»	1 500
Stencilering av seminarieuppsatser	»	3 000

Administration m. m.:

Terminsavgifter till Stockholms högskola, 45 à 180 kronor	kronor	8 100
Telefon, porto, kontorsmateriel m. m.	»	2 400
Ersättning till utländska myndigheter och utrikesdepartementet	»	4 500
Oförutsedda utgifter	»	1 390

Summa kronor 88 000.

Häremot svara inkomster av kursavgifter, 45 à 500 kronor = 22 500 kronor. Det underskott, som behövde täckas av statsmedel, skulle sålunda komma att uppgå till 65 500 kronor.

I avseende på kursens organisation och ledning torde Kungl. Maj:t böra föreskriva de villkor, som må befinnas lämpliga.

Högskolans lärarråd har tillstyrkt framställningen under åberopande av ett av *inspektör för kursen, professorn N. Herlitz* avgivet yttrande, vari anförts bland annat:

De hittillsvarande kurserna ha genomförts på ett utmärkt sätt och utan tveivel varit av stor betydelse.

Det är av uppenbar betydelse, att arbetet fullföljes. Det är värdefullt, att kursverksamheten inriktas på studenter även från andra länder än Förenta staterna, särskilt från Storbritannien. Om kurserna erhålla mera permanent form, tilldraga de sig större intresse i utlandet. Det blir också lättare att vid kurserna knyta erforderliga lärare; mödan att förbereda undervisning på främmande språk underkastar sig ingen gärna för en enda gång. För vårt vetenskapliga liv skulle de två huvudlärarbefattningarna vara av stort värde, särskilt som innehavarna skulle komma att hålla de internationella perspektiven öppna.

Mot enskildheterna i kommitténs plan och ekonomiska kalkyler har jag inga invändningar att resa.

Svenska sändebudet i Washington har anfört i huvudsak följande.

Ehuru de amerikanska veteranernas rätt till statliga studiebidrag snart upphör, torde intresset bland amerikansk studerande ungdom för studier utomlands kvarstå oförändrat. För Sveriges vidkommande torde intresset särskilt gälla sociallagstiftningens område, där den senaste utvecklingen genom böcker och tidningar blivit väl känd för den amerikanska publiken.

Beskickningen får dagligen bevis på förefintligheten av detta intresse genom de många förfrågningar, som beskickningen får mottaga, varvid även studiemöjligheter i Sverige ofta efterfrågas.

Att det i en framtid inom skilda områden av amerikanskt liv, t. ex. inom tidningsvärlden och affärsvärlden, kommer att finnas en liten grupp människor med mera ingående kunskaper om Sverige än vad ett flyktigt turistbesök kan giva upphov till, måste betraktas såsom en särskilt effektiv form av upplysningsverksamhet på utlandet. För strävandena att öka kännedomen om vårt land är detta av oskattbart värde, liksom även för möjligheterna att sprida en riktigare uppfattning om svensk politik i U. S. A.

Betydelsen på lång sikt för Sveriges vidkommande av att denna kurs icke försvinner från Stockholms högskolas schema kan icke nog starkt framhållas och ett statsanslag till kursen torde få anses synnerligen väl motiverat.

Svenska institutet har varmt tillstyrkt framställningen och därvid anfört bland annat:

Institutet vitsordar det mycket gagneliga resultatet av den hittillsvarande kursen. Om kursen skulle upphöra, skulle detta innebära en mycket stor förlust, såväl för det allmänna kulturutbytet som framför allt för upplysningsverksamheten om Sverige i Förenta staterna. Institutet har lagt märke till de insatser på olika områden, som de hittillsvarande kursdeltagarna redan gjort till fromma för en svensk good will i Förenta staterna. Ett vittnesbörd om kursernas betydelse är det förhållandet, att Danmark, där under de gångna åren liknande kurser hållits, enligt vad institutet inhämtat icke kommer att upphöra med dessa, trots att samma ekonomiska svårigheter uppstå som för den svenska kursen. Ävenså kommer Norge att fortsätta med den sommarkurs för amerikanska studenter, som ett par års tid hållits i Oslo.

Att kursen öppnas för andra utländska engelskspråkiga studenter än de amerikanska finner institutet lämpligt. Särskilt från England torde betydande intresse kunna påräknas. Det förefaller emellertid, som om åtminstone under de närmaste åren Förenta staterna skulle fortfara att utgöra det viktigaste rekryteringsområdet för kursdeltagare. För bekantgörande där av kurserna kan liksom hittills påräknas bistånd från officiella svenska organ. Man kan också räkna med ett verksamt intresse från de amerikanska undervisningsanstalternas och de tidigare kursdeltagarnas sida. En förening av f. d. kursdeltagare har numera kommit till stånd. American scandinavian foundation har planer på en intensifierad propaganda för kursen vid de amerikanska universiteten. University of Minnesota överväger ett närmare samarbete med kursen, varigenom studenter skulle kunna få en del av sin terminsavgift avsatt för deltagande i kursen. Vidare föreligga goda möjligheter till 10, eventuellt 20, stipendier från enskilt amerikanskt håll till amerikanska kursdeltagare.

Vad angår kostnads kalkylerna, vill institutet framhålla vikten av att verkligt förstklassiga lärare anskaffas. Utgiftsposten till ersättning åt utländska myndigheter m. m. torde till fullo förklaras av att American scandinavian foundation regelmässigt betingat sig ersättning för sina omkostnader för

sin högst väsentliga medverkan. Kursavgiften bör icke sättas högre än till 500 kronor.

Universitetskanslern har tillstyrkt, att statsmedel anvisas för kursverksamhetens bedrivande under nästa budgetår. Kanslern har vidare yttrat bland annat:

De beräknade lärarlönerna förefalla höga. Av de ifrågasatta lärarna måste emellertid förutom fullgod kompetens i vederbörande ämnesfack krävas speciellt goda kunskaper i engelska. De relativt höga administrationskostnaderna ha motiverats med behovet av att taga hand om de studerandes personliga problem i en utsträckning, som ej kommer i fråga beträffande svenska studerande. Huruvida dessa kostnader kunna nedbringas, undandraget sig mitt bedömande.

Statsanslag till ifrågavarande ändamål bör lämpligast ställas till Stockholms högskolas förfogande. Kursen torde bära underställas högskolans styrelse och en av styrelsen utsedd inspektor.

Departementschefen. Den kurs rörande svenska samhällsförhållanden, som de senaste åren hållits vid Stockholms högskola för amerikanska studenter, har ekonomiskt baserats helt på den amerikanska studiehjälpen åt studenter, som deltagit i kriget. Då denna ekonomiska grundval icke längre kommer att förefinnas, har framställning gjorts om statsbidrag för kursens fortsättande, därvid avsetts att kursen skulle öppnas för andra engelsktalande studenter från utlandet. Kostnaderna för kursen ha beräknats till 88 000 kronor, varav 22 500 kronor skulle täckas av kursavgifter à 500 kronor, medan återstoden eller 65 500 kronor skulle bestridas medelst statsbidrag.

Den hittillsvarande kursverksamheten har i yttrandena lovordats såsom välorganiserad och hållen på en hög nivå samt värdefull för såväl de amerikanska kursdeltagarna som vårt land. Särskilt har framhållits värdet av denna kurs för den svenska upplysningsverksamheten i Förenta staterna, inom vilket land finnes ett starkt intresse för svenska samhällsförhållanden. Uppskattningen av kursen från amerikansk sida har tagit sig uttryck på många sätt, bland annat däri att möjligheter yppats för kursdeltagare att erhålla ekonomiskt stöd från hemlandet. Enligt vad som upplysts, ämna Danmark och Norge fortsätta med sina motsvarande kurser. Med hänsyn till vad i ärendet anförts finner jag mig böra tillstyrka, att anslag för nästa budgetår anvisas för ifrågavarande kurs, anordnad i huvudsak på sätt som föreslagits.

De beräknade kurskostnaderna förefalla delvis relativt höga, men å andra sidan synas bärande skäl ha anförts för att icke beräkna kostnaderna för snävt. Det synes angeläget, att kursen hålles på en hög standard, om den skall kunna på rätt sätt tjäna sitt ändamål. Jag anser dock, att statsbidraget

bör kunna begränsas till 60 000 kronor, vilket belopp torde bära anvisas såsom reservationsanslag. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser rörande statsbidragsvillkor, som må befinnas erforderliga.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till anordnande av en internationell engelsk-språkig kurs vid Stockholms högskola* för budgetåret 1950/51 anvisa ett reservationsanslag av 60 000 kronor.

III. Förslagsanslaget till Bidrag till Göteborgs högskola.

A. Inledning.

Enligt det av 1948 års riksdag godkända avtalet mellan staten, Göteborgs stad och högskolan rörande högskolans finansiering, vilket avtal trätt i kraft den 1 juli 1949, skall av högskolans styrelse upprättat förslag till stat för högskolan, avseende tiden den 1 juli—den 30 juni (budgetår) samt upptagande på inkomstsidan högskolans för året disponibla egna medel och på utgiftssidan för året beräknade driftkostnader, såsom löne- och pensionskostnader samt omkostnader i övrigt, årligen före den 1 juni kalenderåret närmast före det budgetår, statförslaget avser, ingivas dels till Kungl. Maj:t och dels till stadsfullmäktige, som över förslaget avgiva yttrande till Kungl. Maj:t. Stat för högskolan fastställs av Kungl. Maj:t.

I fastställd stat upptagen utgiftspost må ej överskridas eller användas för annat än avsett ändamål, där ej Kungl. Maj:t på grund av särskilda förhållanden lämnat tillstånd härtill.

Till bestridande av den utgiftssumma, som enligt den fastställda staten icke täckes av högskolans egna medel — (anslagssumman) — skola staten och staden bidra enligt följande grunder:

a) Intill dess anslagssumman uppgår till 825 000 kronor, bidrager staden med 275 000 kronor och ansvarar staten för återstoden. När anslagssumman uppgår till mer än 825 000 kronor, utgör stadens bidrag dels $\frac{1}{3}$ av 825 000 kronor, dels ock $\frac{1}{4}$ av det belopp, varmed anslagssumman överstiger 825 000 kronor, dock att, därest ej framdeles annat överenskommes mellan staten och staden, stadens sammanlagda bidrag icke skall överstiga 400 000 kronor.

Har Kungl. Maj:t medgivit att i fastställd stat upptagen utgiftspost må överskridas, skall sålunda tillkommet utgiftsbelopp inräknas i anslagssumman.

b) I statens och stadens bidrag inräknas icke värdet å tomter eller byggnader, som de upplåtit eller må komma att upplåta till högskolan.

c) Statens och stadens bidrag utbetalas till högskolan efter rekvisition kvartalsvis i förskott och i mån av behov.

Den för högskolan för innevarande budgetår fastställda huvudstaten finnes införd å s. 534 i statsliggaren. Enligt staten uppgår Göteborgs stads bidrag till det avtalsmässiga minimibeloppet, 275 000 kronor, och statens

bidrag till 338 500 kronor. Med sistnämnda belopp är nu förevarande anslag uppfört.

Med skrivelse den 15 juni 1949 har *styrelsen för Göteborgs högskola* framlagt förslag till stat för högskolan för nästa budgetår. I det föreliggande statförslaget balanseras beräknade inkomster och utgifter på en summa av 1 092 600 kronor, varav anslagssumman utgör 822 700 kronor. I enlighet med nyssnämnda avtal begär *styrelsen* ett med 209 200 kronor till 547 700 kronor förhöjt statsbidrag och ett bidrag från Göteborgs stad av 275 000 kronor.

Statförslaget är baserat på det utvecklingsprogram för högskolan, som framlagts i det den 19 januari 1948 av särskilt tillkallade sakkunniga av-givna betänkandet angående Göteborgs högskolas framtida ställning. Dessa sakkunniga ansågo, att upprustningsprogrammet borde genomföras i två etapper. Till den första etappen hänfördes sådana befattningar och anslag, som ansågos böra omedelbart inrättas, till den senare sådana, som voro avsedda att framdeles och efter hand inrättas. I det nu föreliggande förslaget till stat för högskolan för budgetåret 1950/51 har *styrelsen* huvudsakligen upptagit sådana hittills icke genomförda förbättringar, som av de sakkunniga hänförts till upprustningsprogrammets första etapp.

Stadsfullmäktige i Göteborg ha förklarat sig icke ha något att erinra mot att *styrelsens* förslag till stat för högskolan för budgetåret 1950/51 fast-ställes.

Universitetskanslern har framhållit, att han från ecklesiastikdepartementet under hand blivit underrättad om att på grund av det allmänna ekonomiska läget en mycket långt driven återhållsamhet måste iakttagas beträffande anslagshöjningar. Med hänsyn härtill hade *kanslern* funnit sig nödsakad att begränsa sina tillstyrkanden av *styrelsens* framställningar till att avse allenast sådana behov, som synts honom vara särskilt angelägna.

B. Huvudstatens utgiftssida.

1. Avlöningar.

Denna utgiftspost är nu uppförd med förslagsvis 704 000 kronor och disponeras på sätt framgår av s. 535 f. i statsliggaren. *Högskolans styrelse* har föreslagit en höjning av denna post för nästa budgetår med 145 000 kronor. *Kanslern* har förordat en höjning av posten med 58 400 kronor.

I det följande omnämner jag endast sådana förslag, som helt eller delvis tillstyrkts av *kanslern*.

Nya docentstipendier. Högskolan förfogar nu över sex docentstipendier i följande ämnen: 1) filosofi, 2) historia, 3) romanska språk, 4) geografi, 5) nationalekonomi och 6) statskunskap.

Styrelsen har hemställt om inrättande av ytterligare sex docentstipendier.

Dessa skulle avses för följande ämnen: 1) engelska språket, 2) konsthistoria med konstteori, 3) litteraturhistoria med poetik, 4) nordiska språk, 5) psykologi och pedagogik samt 6) tyska språket.

Kanslern anser sig böra föreslå, att för nästa budgetår inrättas ytterligare tre docentstipendier. Dessa stipendier böra enligt hans mening avses för 1) nordiska språk, 2) litteraturhistoria med poetik samt 3) engelska språket.

Kursanslag. Kursanslaget utgör nu 41 000 kronor och fördelas av kanslern. *Styrelsen* har begärt, att detta anslag måtte uppföras med 52 000 kronor. *Kanslern* anser en höjning av kursanslaget med 7 000 kronor erforderlig för att tillgodose högskolans behov av undervisning i vissa ämnen och förordar därför, att kursanslaget uppföres med 48 000 kronor.

Förste amanuens i geografi. *Kanslern* finner det erforderligt med ytterligare biträdes hjälp för ämnet geografi och tillstyrker därför *styrelsens* begäran om inrättande av en förste amanuensbefattning.

Ökat arvode till bibliotekarien vid seminariebiblioteket. Arvodet utgår nu med 3 000 kronor. *Styrelsen* har begärt, att arvodet måtte höjas till 4 032 kronor, motsvarande arvode till en förste amanuens. *Kanslern* anser det nu utgående arvodet alltför knappt utmätt och tillstyrker därför en ökning av arvodet med 1 000 kronor till 4 000 kronor.

Inrättande av tjänst såsom sekreterare vid högskolan, förenad med heltidstjänstgöring. *Styrelsen* har föreslagit inrättande av en tjänst som sekreterare i Ce 30, avsedd att ersätta de nuvarande båda med arvode förenade sekreterarbefattningarna. Arvodet utgör vid vardera befattningen 3 000 kronor. *Styrelsen* har bland annat framhållit, att den ansåge inrättandet av ifrågavarande tjänst synnerligen angeläget.

Kanslern har likaledes funnit det synnerligen angeläget att högskolan utrustas med en heltidsanställd kraft för handhavande av högskolans administrativa göromål. *Kanslern* tillstyrker därför, att ifrågavarande sekreterarbefattning kommer till stånd från och med budgetåret 1950/51. Med hänsyn till att statens lönenämnd förordat tjänstens placering i 29 lönegraden, ansåge kanslern sig icke böra föreslå en högre lönegradsplacering än den av lönenämnden ifrågasatta. Anmärkas borde även, att Stockholms högskola vore betydligt större än Göteborgs högskola, varför samma lönegradsplacering för de två sekreterartjänsterna knappast syntes motiverad.

Jag torde vidare böra nämna, att högskolans styrelse på närmare anförda skäl i sitt statförslag upptagit befattningarna vid högskolan som kontorist i Ce 13, som förste vaktmästare i Ce 13 och som andre vaktmästare i Ce 12 under lönegradsbeteckningen Ca.

Departementschefen. Högskolans styrelse har nu framlagt förslag, vilkas realiserande skulle medföra en ökning av avlöningsposten med icke mindre än 145 000 kronor. Med hänsyn till rådande statsfinansiella läge kan jag endast i mycket begränsad omfattning tillmötesgå styrelsens förslag. Jag anser mig nu endast kunna tillstyrka, att två nya docentstipendier inrättas vid högskolan. Frågan om stipendiernas anknytning till vissa ämnen eller ämnesgrupper är icke av sådan natur, att den bör underställas riksdagen. Detta spörsmål torde först framdeles böra upptagas till prövning, sedan förslag avgivits av vederbörande högskolemyndigheter. Vad jag nysst förordat påkallar en höjning av avlöningsposten med i runt tal 24 500 kronor. Den i samma post ingående delposten till ålderstillägg synes å andra sidan kunna minskas med 500 kronor. Avlöningsposten bör därför för nästa budgetår uppföras med 728 000 kronor, vilket innebär en höjning med 24 000 kronor.

Vad angår den av styrelsen berörda frågan om lönegradsbeteckningen för vissa tjänster, hänvisar jag till vad jag anfört beträffande motsvarande spörsmål för Stockholms högskolas vidkommande.

2. Omkostnader.

Denna utgiftspost är nu uppförd med förslagsvis 63 500 kronor och disponeras på sätt framgår av s. 537 i statsliggaren.

Högskolans styrelse har föreslagit en höjning av anslagsposten till tryckningskostnader med 5 000 kronor till 21 050 kronor, dels ock av anslagsposten till expenser och övriga utgifter med 1 000 kronor till 10 500 kronor.

Kanslern har för nästa budgetår endast ansett sig höra tillstyrka den begärda höjningen av sistnämnda anslagspost.

Departementschefen. Jag tillstyrker den föreslagna höjningen av anslagsposten till expenser och övriga utgifter med 1 000 kronor. Då jag i övrigt icke anser mig böra ifrågasätta någon ändring beträffande omkostnadsstaten, bör förevarande utgiftspost för nästa budgetår höjas med 1 000 kronor till 64 500 kronor.

3. Materiel m. m.

Denna utgiftspost är nu uppförd med 29 500 kronor. *Högskolans styrelse* har föreslagit en höjning av posten med 23 775 kronor. *Kanslern* har tillstyrkt, att posten höjes med 12 200 kronor. Av följande sammanställning framgår dels anslagspostens nuvarande disposition, dels ock postens disposition under nästa budgetår enligt styrelsens förslag, respektive kanslerns förslag:

		Nuvarande belopp	Styrelsens förslag	Kanslerns förslag
1. Geografiska institutionen	kronor	5 000	9 000	7 000
2. Marinbotaniska institutionen	»	4 000	6 500	4 000
3. Psykologisk-pedagogiska institutionen	»	6 000	12 000	10 000
4. Seminariebiblioteket	»	12 025	22 100	17 025
5. Statskunskap: exkursionsanslag . .	»	—	1 000	1 000
6. Nordiska språk	»	—	200	200
7. Journalistundervisningen	»	2 000	2 000	2 000
8. Akademiska kapellet och akademiska kören	»	475	475	475
		<hr/>	<hr/>	<hr/>
Summa kronor		29 500	53 275	41 700.

Departementschefen. Jag förordar, att delposten till geografiska institutionen höjes med 2 000 kronor och delposten till psykologisk-pedagogiska institutionen med likaledes 2 000 kronor. Därjämte torde medel nu böra beräknas för ämnena statskunskap och nordiska språk med 1 000 kronor, respektive 200 kronor. Då jag icke är beredd att härutöver förorda någon höjning av ifrågavarande utgiftspost, bör densamma för nästa budgetår upptagas med 34 700 kronor, vilket innebär en höjning med 5 200 kronor.

4. Engångskostnader för materielanskaffning.

Någon dylik utgiftspost finnes icke upptagen i huvudstaten för innevarande budgetår. *Högskolans styrelse* har för nästa budgetår begärt engångsanslag med 5 000 kronor för anskaffande av instrument och annan materiel för geografiska institutionen och med 23 000 kronor för anskaffande och reparation av viss apparatur för psykologisk-pedagogiska institutionen.

Kanslern har funnit sig böra tillstyrka, att för ifrågavarande ändamål för nästa budgetår anvisas respektive 3 000 kronor och 20 000 kronor.

Departementschefen. Jag förordar, att i enlighet med kanslerns förslag 3 000 kronor beräknas för geografiska institutionen. För anskaffande och reparation av apparatur för psykologisk-pedagogiska institutionen anser jag mig nu endast kunna tillstyrka ett belopp av 10 000 kronor. Till engångskostnader för materielanskaffning beräknar jag alltså 13 000 kronor.

5. Pensioner och livräntor.

Denna utgiftspost är nu uppförd med 91 400 kronor och disponeras på sätt framgår av s. 537 i statsläggaren.

Högskolans styrelse har i sitt stafförslag upptagit posten med 92 800 kronor, innebärande en höjning med 1 400 kronor och avseende delposten för tjänstepensioner.

Kanslern har förordat, att posten upptages med oförändrat belopp.

Departementschefen. Denna utgiftspost bör i enlighet med styrelsens förslag uppföras med 92 800 kronor, vilket innebär en uppräknig med 1 400 kronor.

C. Huvudstatens inkomstsida. Anslagsbehovet.

Högskolans styrelse har beräknat intäkterna — utöver statsbidrag och bidrag från Göteborgs stad — sålunda (inom parentes angivas förändringarna i förhållande till nu gällande huvudstat):

1. Avkastning av högskolans fonder	kronor 242 000	(— 2 200)
2. Avgifter från de studerande	» 25 000	(— 3 000)
3. Diverse inkomster	» 2 900	(+ 200)

Avkastning av högskolans fonder. De olika fondernas avkastning har upptagits med belopp, vilka beräknats av Göteborgs stads drätselkammare, som förvaltar fonderna. *Styrelsen* har i staten endast upptagit avkastningarna av sådana fonder och mot dessa svarande utgifter, vilka inverka på eller framdeles kunna komma att inverka på storleken av statens eller stadens bidrag till högskolan. *Kanslern* har tillstyrkt styrelsens förslag.

Avgifter från de studerande. Denna inkomstpost har för innevarande budgetår beräknats sålunda:

Inskrivnings- och terminsavgifter	kronor 22 000
Kurs- och auskultantavgifter	» 5 000
Examensavgifter samt lösen för examens- och disputations- betyg	» 1 000
	<hr/>
	Summa kronor 28 000.

Styrelsen har för nästa budgetår beräknat posten till 25 000 kronor enligt följande specifikation:

Inskrivnings- och terminsavgifter	kronor 23 000
Auskultantavgifter	» 1 200
Examensavgifter samt lösen för examens- och disputations- betyg	» 800
	<hr/>
	Summa kronor 25 000.

Styrelsen har i anslutning härtill framhållit, att det varit ett från de studerande ofta framhållet önskemål, att undervisningen vid högskolan

skulle vara fri, bortsett från de föga betungande inskrivnings- och terminsavgifterna. Under senare år hade styrelsen för att tillmötesgå detta önskemål slopat avgifterna för ett flertal kurser. Det vore styrelsens avsikt att från och med budgetåret 1950/51 avskaffa samtliga återstående kursavgifter, vilket skulle medföra en minskning av inkomsterna med 3 800 kronor.

Kanslern finner det i och för sig önskvärt, att kursavgifterna avskaffas, men har med hänsyn till det statsekonomiska läget icke nu ansett sig böra biträda styrelsens förslag härom. *Kanslern* förordar därför, att inkomstposten Avgifter från de studerande upptages med 28 800 kronor.

Diverse inkomster. *Kanslern* förordar, att denna inkomstpost i enlighet med styrelsens förslag uppföres med 2 900 kronor.

Departementschefen. Posterna Avkastning från högskolans fonder och Diverse inkomster böra i enlighet med styrelsens förslag uppföras med 242 000 kronor, respektive 2 900 kronor. Då jag icke anser mig för närvarande kunna förorda, att kursavgifterna avskaffas, beräknar jag i enlighet med kanslerns förslag posten Avgifter från de studerande till 28 800 kronor. Högskolans egna inkomster torde alltså kunna beräknas till 273 700 kronor.

Jag har i det föregående förordat, att huvudstatens utgiftssida skulle beräknas sålunda:

Avlöningar, <i>förslagsvis</i>	kronor	728 000
Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	»	64 500
Materiel m. m.	»	34 700
Engångskostnader för materielanskaffning	»	13 000
Pensioner och livräntor, <i>förslagsvis</i>	»	92 800

Summa kronor 933 000.

Då högskolans egna disponibla medel uppgå till 273 700 kronor, skola alltså staten och staden enligt gällande avtal bestrida den utgiftssumma, som enligt den fastställda staten icke täckes av högskolans egna medel. Anslagssumman för budgetåret 1950/51 utgör sålunda 659 300 kronor, varav Göteborgs stad skall bidra med 275 000 kronor och staten med återstoden eller 384 300 kronor, ty först när anslagssumman överstiger 825 000 kronor skall staden enligt avtalet bidra med mer än 275 000 kronor. Förslagsanslaget till Bidrag till Göteborgs högskola bör alltså uppföras med 384 300 kronor, vilket innebär en höjning med 45 800 kronor.

D. Hemställan.

Under återopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande huvudstat för Göteborgs högskola att tillämpas under budgetåret 1950/51:

H u v u d s t a t.

Utgifter:

1. Avlöningar, <i>förslagsvis</i>	kronor	728 000
2. Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	»	64 500
3. Materiel m. m.	»	34 700
4. Engångskostnader för materielanskaffning	»	13 000
5. Pensioner och livräntor, <i>förslagsvis</i>	»	92 800
		<hr/>
Summa kronor		933 000

Inkomster:

1. Avkastning från högskolans fonder	kronor	242 000
2. Avgifter från de studerande	»	28 800
3. Diverse inkomster	»	2 900
4. Bidrag från Göteborgs stad	»	275 000
5. Bidrag från staten	»	384 300
		<hr/>
Summa kronor		933 000;

b) till *Bidrag till Göteborgs högskola* för budgetåret 1950/51 anvisa ett förslagsanslag av 384 300 kronor.

Vad departementschefen sålunda under avsnitten I, II och III hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

G. v. Krusenstjerna.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
I. Förslagsanslaget till Bidrag till Stockholms högskola	3
A. Inledning	3
B. Vissa frågor av allmän natur	5
1. Terminsavgifter m. m.	5
2. Lönegradsbeteckningen för vissa tjänster m. m.	7
C. Huvudstatens utgiftssida	9
1. Avlöningar	9
2. Bidrag till vissa institutioner	17
3. Omkostnader	23
4. Materiel m. m.	24
5. Engångskostnader för materielanskaffning	25
6. Engångskostnader för byggnadsarbeten	26
Inredning och utrustning av lokaler för institutionerna för psykologi och pedagogik samt genetik	30
Nybyggnad för humanistiska biblioteket	31
7. Pensioner och livräntor	43
D. Huvudstatens inkomstsida. Anslagsbehovet	43
E. Hemställan	44
II. Bidrag till anordnande av en internationell engelskspråkig kurs vid Stockholms högskola	46
III. Förslagsanslaget till Bidrag till Göteborgs högskola	52
A. Inledning	52
B. Huvudstatens utgiftssida	53
1. Avlöningar	53
2. Omkostnader	55
3. Materiel m. m.	55
4. Engångskostnader för materielanskaffning	56
5. Pensioner och livräntor	56
C. Huvudstatens inkomstsida. Anslagsbehovet	57
D. Hemställan	58